

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 21.

Tisdagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 17 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 216, angående ändringsarbeten å serafimerlasarettet m. m.;

nr 219, angående ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket; och

nr 214, angående anslag till socialstyrelsen m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 215, angående försäljning av Södermanlands regementes förutvarande mötesplats Malma hed m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 217, med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin, m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 218, med förslag till bestämmelser angående arvode och ersättning åt viss kontrollpersonal m. m.; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 220, angående ändrad lydelse av § 7 mom. 2 och § 8 i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 sid. 1) angående utvidgad näringsfrihet.

§ 3.

Herr *Carlsons* i Mölndal på kammarens bord liggande motion, nr 428, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

§ 4.

Fortsattes den vid kammarens sammanträde nästlidna gårdag avbrutna föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkten 83, angående anslag till svenska betes- och vallföreningen, föredrogs. Därvid yttrade:

Ang. svenska betes- och vallföreningen.

Herr **Brännström**: Herr talman, mina herrar! Den fråga som det här gäller, är enligt mitt förmenande av en mycket stor betydelse. Betes- och vall-

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 21.

1

Ang. svenska
betes- och vall-
föreningen.
(Forts.)

kulturen torde nämligen få anses vara av en fundamental betydelse för den animala produktionen i vårt land.

Den nu föreliggande frågan avser anslag till svenska betes- och vallföreningen, vars verksamhet på sitt område är livligt uppskattad inom hela vårt land. Detta har även vitsordats av departementschefen, då han nämligen i sitt yttrande till statsrådspropositionen anfört att »betydelsen för landets jordbruk av en rationellt bedriven betes- och vallkultur lär knappast kunna överskattas. Med hänsyn därtill och då ifrågavarande förening, som känt är, nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete för betes- och vallkulturens främjande och härutinnan alltjämt utövar en synnerligen gagnande verksamhet, måste ett effektivt understödjande av föreningens verksamhet enligt min mening vara ett betydande allmänt intresse.»

Trots detta både mycket sanna och erkännssamma uttalande har dock icke i statsverkspropositionen upptagits ett anslag som är tillräckligt, därest föreningen icke skall behöva inskränka sin verksamhet. Det har nämligen varit så, att för den inspektions- och upplysningsverksamhet, som ingår som ett nödvändigt led i föreningens arbete, har statskonsulenten, vars verksamhet i stort sett sammanfallit med svenska betes- och vallföreningens, till täckande av sina resekostnader erhållit dessa genom särskilt anslag, som utgått genom statskontoret. Från och med den 1 juli föregående år har emellertid statskonsulenten helt övergått till svenska betes- och vallföreningen, och då har givetvis den utgiftspost till honom, som bestritts direkt från statskontoret, bortfallit och upptagits på den stat som upprättats för svenska betes- och vallföreningen. Angående denna stat har det skett en utredning, och det var på grund av denna utredning, som sistlidna års riksdag beviljade ett väsentligt höjt anslag till svenska betes- och vallföreningen. Men i denna utredning har man icke tagit hänsyn till att resekostnaderna för statskonsulenten icke vidare utgå från statskontoret; detta har uteglömts eller åtminstone icke blivit vederbörligen beaktat. Och det är denna underlåtenhet som jag och min medmotionär i denna kammare ävensom motionärerna i första kammaren ha velat få undanröjd, så att betes- och vallföreningen icke skulle behöva inskränka sin verksamhet, utan det mycket viktiga inspektions- och upplysningsarbete, som hittills bedrivits av statskonsulenten, också skulle kunna i fortsättningen utövas. Vi ha därför yrkat på en höjning av statsanslaget med 3.600 kronor, samma belopp som lantbruksstyrelsen ansett vara nödvändigt.

Nu är att märka — och det framgår redan av vad jag förut sagt — att ett bifall till detta yrkande icke skulle ha inneburit något ökat bidrag till föreningen i fråga, enär, som sagt, motsvarande summa eller det större belopp som förut utgått icke behöver utgå från statskontoret. Det torde väl näppligen vara önskvärt, att föreningens föreståndare, d. v. s. den förutvarande statskonsulenten, skall sitta hemma året igenom. Hans uppgift sammanfaller med föreningens och kräver ett omfattande arbete ute i landet, för övrigt av alldeles samma art som det av honom tidigare bedrivna, vilket blivit synnerligen uppskattat och varit mycket eftersökt från olika delar av landet.

Utskottet förutsätter nu, att föreningen skall kunna ordna sin verksamhet så, att utgifterna härför må kunna hållas inom ramen av det anslag, som här blivit tillstyrkt. Men det förefaller mig dock ganska orimligt, då först lantbruksstyrelsen prutat på den stat, som föreningen uppgjort, under åberopande av att försöksverksamheten i någon mån kan inskränkas, och sedermera departementschefen på ungefär samma skäl prutat på det av lantbruksstyrelsen tillstyrkta beloppet. Det måste väl vara orimligt att kunna förutsätta, att föreningens verksamhet skall kunna pågå utan inskränkning, sedan dessa avsevärda nedprutningar blivit gjorda. Det synes uppenbarligen vara så,

att det saknas medel för att möjliggöra de resor, som föreståndaren behöver företaga för sin verksamhet.

Då första kammaren beslutat i enlighet med utskottets förslag, finner jag det lönlöst att framställa något yrkande i annan riktning. Då jag emellertid ser, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet här är närvarande, så skulle jag vilja vördsamt vädja till honom att söka finna några utvägar för att möjliggöra, att föreståndaren får fortsätta den upplysningsverksamhet, som han hittills bedrivit, och att i varje fall statsrådet måtte i den stat som kommer att framläggas för nästa års riksdag upptaga detta anslag, så att den brist, som jag här påvisat, och de farhågor för inskränkningar, som jag här gjort mig till tolk för, icke längre må komma att göra sig gällande.

Ang. svenska
betes- och vall-
föreningen.
(Forts.)

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Häruti instämde herrar *Weibull, Hedlund* i Häste och *Sandberg*.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag kan nästan till alla delar instämma med den föregående ärade talaren. Det är otvivelaktigt så, att det anslag, som vi här diskutera, är av sådan betydelse, att det kan ifrågasättas, om det icke rent av är ett av de viktigaste av de anslag, som förekomma här på lantbruksbudgeten.

Vi ha ofantligt stora jordområden i detta land, som näppeligen, eller i varje fall mindre väl lämpa sig för nyodlingar, men som däremot med relativt billiga kostnader kunna anordnas till betesvallar och komma att fylla en mycket stor uppgift i den svenska lantbruksproduktionen.

Jag skulle därför under andra förhållanden icke haft någon tvekan att biträda motionärernas yrkande, och jag vill i varje fall instämma i den vädjan, som herr Brännström riktat till statsrådet, att till nästa år taga upp frågan. Det är nödvändigt, att man sätter konsulenten i betes- och vallföreningen i tillfälle att kunna driva propaganda för den verksamhet, som han genom sin anställning har att tjäna, sätter honom i tillfälle att vid lantbrukskurser, lantmannaskolor o. s. v. sprida upplysning om betydelsen av betes- och vallföreningens verksamhet. Motionärernas yrkande torde näppeligen nu kunna vinna bifall. Men det är att hoppas att Kungl. Maj:t vid prövning av anslagsfrågan beaktar vad motionärerna i sin motion anför.

Som ärendet nu ligger och då första kammaren bifallit Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 84 och 85.

Lades till handlingarna.

Punkten 86.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 87 och 88.

Lades till handlingarna.

Punkten 89.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
lantbruks-
konsulenter i
London och
Riga.

Härpå föredrogs *punkten 90*, angående anslag till lantbrukskonsulenter i London och Riga. Ordet begärdes därvid av

Herr **Weibull**, som anförde: Herr talman! Som kammarens ledamöter behagade erinra sig, blev vid 1924 års riksdag konsulentplatsen i Berlin indragen eller rättare sagt förflyttad till ett nytt verksamhetsfält, nämligen Riga. Vederbörande utskott framhöll för 1924 års riksdag, att utskottet ansåge att i händelse av en gynnsam utveckling av förhållandena i Tyskland en konsulentbefattning därstädes snart nog kunde komma att visa sig erforderlig. Emellertid gick 1925 års riksdag till ända utan att någon dylik plats upprättades, och icke heller till innevarande års riksdag har någon proposition i ärendet avlåtits. Jag fäste vid frågans behandling år 1924 uppmärksamheten på att det var en mycket betänklig sak att indraga konsulentplatsen i Tyskland och i stället inrätta en dylik plats i Riga. Jag vill därmed icke hava sagt, att platsen i Riga icke har sin betydelse för vår export, men jag vill fästa uppmärksamheten på att det icke gärna längre kan gå för sig, att Sverige icke har någon sådan representant, som det här är fråga om, i det land, dit vi ha vår näst största export. För varje år, som går, lider landet stor skada genom att vi icke där äro representerade. Angelägenheten av att vi med det snaraste erhålla en lanbrukskonsulentbefattning i Berlin framträder särskilt starkt, då man tänker på de underhandlingar, som under närmaste framtiden i olika frågor skola föras mellan Sverige och Tyskland. Jordbruksutskottet har nu uttalat sin välvilja för planen att återupprätta lantbrukskonsulentbefattningen i Tyskland men tillika framhållit, att Kungl. Maj:t säkerligen skulle, sedan utredning ägt rum, för en kommande riksdag framlägga förslag rörande denna angelägenhet. Jag har därför, herr talman, intet yrkande, utan har endast än en gång velat fästa uppmärksamheten vid denna sak. Det är icke tillräckligt för Sverige, att i London hava en representant för sin smörexport och att ha en lantbrukskonsulentbefattning i Riga. Vi måste komma i bättre kontakt med Central-Europa, och för det ändamålet är Berlin rätta platsen för inrättande av en befattning av ifrågavarande slag. Jag har som sagt intet yrkande utan har endast velat göra denna erinran.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 91.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 92—94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95 och 96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkten 98.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 99*, angående premielån till egna-
hemslåntagare, yttrade

*Ang. premie-
lån till egna-
hemslåntagare.*

Herr Osberg: Herr talman! Blott ett par ord. Som kammarledamöterna torde erinra sig, har jag väckt en motion om en ökning med 350.000 kronor av det av regeringen för de s. k. premielånen begärda anslaget, 650,000 kronor. Det faller av sig självt, att det är ganska svårt att göra rubbningar i av Kungl. Maj:t upprättade förslag, men eftersom chefen för jordbruksdepartementet är här närvarande, har jag velat till honom rikta en vänlig framställning om att vid upprättande av nästa statsverksproposition särskilt ihågkomma detta anslag. Det har nämligen visat sig, att anslaget i fråga så att säga hör till de mera tacksamma av dem, som beviljats till understöd av egnahems-lånerörelsen. Jag undrar, om det inte vore bättre att öka nu förevarande anslag än att, på sätt skett, år efter år återkomma med avsevärda anslagsyrkanden för bekämpande av den rådande arbetslösheten. Det kan icke vara hälso-samt att i längden, i stället för att understödja egnahems-lånerörelsen, bevilja stora anslag till de arbetslösa. Det förhåller sig faktiskt så, att en stor mängd folk önska grundlägga egna hem, men icke äro i stånd därtill på grund av ekonomiska skäl. Jag har som nämnt endast velat till herr stats-rådet rikta en vänlig erinran att för framtiden ihågkomma denna anslagspost och om möjligt höja densamma. Jag tillät mig vid min motion foga en tablå som utvisade att de belopp, som kommit dessa egnahems-lånetagare till del, varit ganska små. Maximibeloppet för premielån är ju 1,500 kronor, men de belopp, som faktiskt utbetalats till låntagarna, äro ju avsevärt mindre, beroende givetvis på att en så ringa summa varit anslagen för ändamålet.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att framställa utan har endast velat göra denna erinran.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 100.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 101—103.

Lades till handlingarna.

Punkterna 104—108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 109.

Lades till handlingarna.

Punkterna 110—117.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118.

Lades till handlingarna.

Punkterna 119—123.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 124 och 125.

Lades till handlingarna.

Punkterna 126—128.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 129—131.

Lades till handlingarna.

Punkterna 132—138.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
ströängars
indragande
till kronan.*

Sedan *punkten 139*, angående anslag för ströängars indragande till kronan, härfpå föredragits, yttrade

Herr **Grapenson**: Herr talman, mina herrar! Då jag är motionär beträffande denna punkt, synes det mig nödvändigt att jag nu yttrar några ord. Först vill jag då betyga motionärernas tillfredsställelse över att utskottet ställt i utsikt det i motionen påyrkade syftets uppnående utan den ökning av anslaget, som ifrågasatts av motionärerna. Det oaktat ber jag emellertid, herr talman, att få göra en liten erinran med hänsyn till utskottets motivering. Den är ingalunda oriktig men däremot, åtminstone enligt min mening, väl ensidig, i det att utskottet synes vilja bedöma förevarande fråga framför allt från jordbrukssynpunkt. Hur betydelsefull frågan än må vara, är det dock för mig som norrbottning svårt att säga om i fråga om ströängars indragning jordbrukssynpunkten eller renvårdsynpunkten bör lämnas företräde. I mitt anförande den 12 maj förlidet år hade jag nöjet påpeka, att den norrbottniska renstammen sistlidna vinter representerade ett beräknat värde av inemot $7\frac{1}{2}$ miljoner kronor samt att sagda renstam under 4-årsperioden 1922—1925 i medeltal pr år avkastat ett belopp, som närmade sig $1\frac{1}{4}$ miljoner kronor. Då nu detta anslag under punkt 139 i utskottets förslag, förutom att det är ägnat att bidra till jordbrukets utveckling i våra nordliga bygder, därjämte också bereder i hög grad ökade möjligheter för renskötselns utövande, så vågar jag begagna tillfället att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet rikta en vördsam hemställan, att han vid ärendets slutliga avgörande måtte beakta vad myndigheterna, och särskilt länsstyrelsen i Norrbotten och lantmäteristyrelsen, ävensom motionärerna ifrågasatt, vilket ju också utskottet synes hava haft förståelse för.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få förena mig i utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 140—147.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 148.

Lades till handlingarna.

Punkten 149.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 150.

Lades till handlingarna.

Punkten 151.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av villkoren för lån från Norrbottens nybyggeslånefond m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Till avgörande företogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om överflyttande å statens folkskoleinspektörer av gymnastikinspektionen och övriga fackinspektioner vid folkskolorna.

*Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för förberedande behandling hänvisad motion, nr 306, hade herrar *Andersson* i Ovanmyra och *Svensson* i Grönvik föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att statens folkskoleinspektörer måtte övertaga gymnastikinspektionen jämte övriga fackinspektioner på folkskolans område.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Gardell* i Gans, som ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman, ärade kammarledamöter! Då jag vid detta utskottsutlåtande fogat en reservation skall jag bedja få yttra några ord i frågan. Motionärerna hava endast begärt, att folkskoleinspektören även skall övertaga inspektion av gymnastiken och överhuvud taget all facklig inspektion. Det måste för lärarepersonalen verka litet oroande att vara underkastad så olika slag av inspektioner, som nu är fallet. Därtill kommer, att en decentralisation av undervisningen verkar hämmande på undervisningsplanen. Att så är förhållandet framgår även av utskottets motivering å sid. 2, där utskottet skriver: »Enligt utskottets uppfattning har gymnastikinspektioner varit till gagn, ej minst då det gällt att bringa i tillämpning bestämmelserna i 1919 års undervisningsplan vilka åt nu ifrågavarande sida av skolans uppgifter berett ett avsevärt vidgat utrymme». Om vi finge särskilda fackinspektörer i andra ämnen såsom t. ex. trädgårdsskötsel och tandvård m. m., vilka ämnen äro lika nyttiga som gymnastik, och dessa fackinspektörer skaffade sina ämnen

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

lika stort utrymme å schemat, som gymnastikinspektörerna ha gjort beträffande gymnastiken, skulle det icke bliva mycket kvar för folkskolans övriga läroämnen. För egen del hyllar jag den uppfattningen, att folkskoleinspektörerna böra vara lika intresserade av alla i skolan förekommande ämnen och se till att varje ämne på schemat får sin berättigade tid. För den skull bör all facklig inspektion samlas i en hand.

På grund av att de nuvarande gymnastikinspektörerna ej hava något inflytande på skolråden har det visat sig, att dessa senare lämnat gymnastikinspektörernas anmärkningar utan avseende. Följden härav blir, att folkskoleinspektörernas önskingar komma att drabbas av samma öde, till skada för undervisningen.

Jag vill även medgiva, att då slöjd och gymnastik infördes som nya ämnen i undervisningsplanen, inspektion i dessa ämnen var behöflig, men nu, då dessa ämnen, särskilt gymnastiken, ingå som speciella undervisningsämnen vid seminarierna, torde man utan risk för folkskolebarnens fysiska fostran kunna indraga de särskilt utsedda gymnastikinspektörerna och överlämna denna inspektion åt folkskoleinspektörerna. Den särskilda slöjdinspektionen har, som känt är, varit indragen sedan en längre tid tillbaka.

Då läraren är skyldig att undervisa i alla på schemat upptagna ämnen, anser jag, att inspektörerna böra besitta minst lika stor kunskap i dessa ämnen och därför också kunna inspektera undervisningen i gymnastik.

Herr talman! På grund av vad jag här yttrat ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Lindmark: Herr talman, mina damer och herrar! I den motion, som blivit väckt av herrar Andersson i Ovanmyra och Svensson i Grönvik, yrkas, att gymnastikinspektionen och övriga fackinspektioner vid folkskolorna skulle utan vidare överlämnas åt folkskoleinspektörerna. I sin motion framhålla motionärerna, att frågan förekommit vid 1923 års riksdag och då resulterade i en riksdagsskrivelse samt att frågan nu är under utredning. Alldenstund denna fråga sammankopplats med frågan om omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, så kommer utredningens resultat icke att föreligga så snart, utan det är mera ovisst när det kan komma före i riksdagen. På grund härav begära motionärerna, att riksdagen nu omedelbart skall besluta, att ifrågavarande inspektion skall utföras av vederbörande folkskoleinspektör på landet.

Utskottet har emellertid ansett, att det icke vore lämpligt att företaga en sådan anordning nu omedelbart, och har i sitt utlåtande anfört en hel del skäl för sin åsikt.

Slutklämman i riksdagsskrivelsen 1923 utgjordes av en anhållan »om utredning och förslag, huruvida och på vad sätt kostnaderna för gymnastikinspektionen vid de till folkundervisningen hörande läroanstalterna lämpligen kunde nedbringas, utan att vården om lärjungarnas fysiska fostran försämrades». Mig synes, att denna formulering av riksdagens skrivelse är synnerligen lyckligt funnen. Man vill — något som även motionärerna år 1923 ville — nedbringa kostnaderna för denna institution, men man vill på intet sätt underskatta den fysiska fostrans betydelse. Riksdagsskrivelsen av 1923 resulterade i att skolöverstyrelsens utlåtande över denna skrivelse infordrades, och styrelsen avgav också yttrande i ärendet den 30 november 1923. I detta yttrande framhålles först en hel del allmänna synpunkter, varpå skolöverstyrelsen övergår till att förorda, att intill dess utredningen föreligger, en provisorisk anordning i fråga om gymnastikinspektionen borde göras. Styrelsen rekommenderar i detta hänseende dels en inskränkning av antalet gymnastikinspektörer och dels att dessas verksamhet göres mera instruerande och rådgivande i stället för att den tidigare varit mera kontrollerande. Det vill synas mig, att

detta förslag motsvarar vad motionärerna 1923 närmast hade avsett för den tid detta provisorium komme att räcka.

Kostnaderna för inspektionen ha också under årens lopp väsentligt nedbringats. Under det att kostnaderna för år 1921 utgjorde 97,000 kronor eller i runt tal 100,000 kronor, uppgingo de under 1922 till 80,000 kronor, under budgetåret 1923—1924 till 70,000 kronor och under budgetåret 1924—1925 till 62,000 kronor. I sitt nyssnämnda utlåtande av den 30 november 1923 har skolöverstyrelsen också gjort en preliminär kostnadsberäkning och därvid kommit till det resultatet, att med ett antal av 16 inspektörer skulle kostnaderna kunna begränsas till cirka 69,000 kronor eller i runt tal 70,000 kronor.

För frågans vidare behandling tillsattes särskilda sakkunniga den 31 december 1923. Efter vad utskottet har sig bekant, kommer utredningen att föreligga avslutad med utgången av detta år. Det synes då vara ganska rimligt, att vi giva oss tid och vänta tills utredningsresultatet föreligger. Det kan icke vara riktigt, även om det nu endast gäller den »fysiska» fostran, att på sätt motionärerna föreslagit gå händelserna i förväg och utan vidare slopa den nuvarande anordningen och överföra gymnastikinspektionens uppgifter på folkskoleinspektörerna, om vilka vi sakna visshet, huruvida de ha nödiga förutsättningar för att utföra denna inspektion. Detta har också med skärpa framhållits i skolöverstyrelsens utlåtande.

För övrigt kan man ju ifrågasätta, huruvida detta kapitel om den fysiska fostran bör anses vara av underordnad betydelse. För landsbygdens befolkning kan det kanske närmast betraktas som mindre betydelsefullt, om man nämligen utgår ifrån, att gymnastiken i folkskolan inskränkes till att bli en motionering av barnens kroppar. Man kan då invända, att på landsbygden ha barnen i regel ganska lång väg att gå till skolan, och under denna marsch blir det tillräckligt med motion.

Enligt mitt sätt att se inskränker sig emellertid icke den fysiska fostran till denna uppgift, den har också andra uppgifter att fylla. Den fysiska fostran hör även innebära, att barnen få lära sig en del rörelser, som de annars icke äro vana vid att utföra. Det gäller att få mera pli och fason på barnen. Det förhåller sig icke på samma sätt med städernas barn, vilka i regel äro mera vakna för denna sida av saken, och där föräldrarnas möjlighet och förmåga att i detta avseende fostra barnen är större. Landsbygdens befolkning har mindre tillfälle att ägna sig åt denna sida av ungdomens fostran; men det kan icke vara nyttigt att det uppstår en skillnad mellan städernas och landsbygdens barn i detta hänseende. Tvärtom anser jag det vara av viss social betydelse, att det blir någon utjämning härutinnan, och detta kan ske genom att de unga få lära sig en del rörelser, som de icke få tillfälle att utföra i sitt dagliga liv. Härigenom få de större säkerhet i att behärska kroppens rörelser och därmed större säkerhet i sitt uppträdande för att nu icke tala om det rent etiska momentet som ingår här.

Då vi nu sakna visshet om, huruvida folkskoleinspektörerna a priori äga förutsättningar att utföra de uppgifter, som gymnastikinspektörerna nu fylla, och då frågan ligger under en utredning, vars avslutande är att förvänta redan efter utgången av detta år, så har det syntts utskottet icke nu föreligga några skäl att gå motionärerna tillmötes. När frågan blivit utredd och förelagts riksdagen till slutligt avgörande, då är enligt utskottets förmenande tiden inne att göra de erinringar och påpekanden, som saken kan komma att kräva.

Jag ber, herr talman, att på grundval av vad jag nu sagt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr talman! Det är mig bekant, att utskottet ägnat denna motion en synnerligen ingående prövning, och jag är ju

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

glad och tacksam för det. Det såg till och med ut, som om denna prövning på ett tidigare stadium av utskottsbehandlingen skulle komma att gå i en för motionärernas tanke gynnsam riktning. I det första utkastet till utskottets utlåtande heter det nämligen bl. a.: »Det ligger enligt utskottets mening en fara i splittring och mångsyssleri på folkskolans område. Fackinspektörer frestas att betona sina ämnens vikt på bekostnad av andra lika viktiga eller kanske viktigare ämnen. En ofta återkommande specialinspektion av energiska och kunniga fackmän kan giva en ensidig eller osäker inriktning. Det är ur denna synpunkt bättre, att inspektionen över folkskolan är enhetlig, och statens folkskoleinspektörer torde i allmänhet äga förutsättningar för att allsidigt följa undervisningen samt giva de föreställningar och råd, som kunna vara erforderliga såväl i fråga om slöjd, teckning, hygien och gymnastik, som ock i fråga om de kunskapsmeddelande och fostrande uppgifter skolan satt sig före.»

Ja, detta är ju motionärernas tanke helt och fullt. Nu kan man ju invända, att detta står icke i det utskottsutlåtande, som här behandlas. Nej, det gör det icke, men det visar litet grand av utskottets tankegång från första början av ärendets behandling. Under den fortsatta utskottsbehandlingen har ju utlåtandet blivit något annat. Utskottet har tappat kontakten med sitt föregående resonemang. Visserligen ordas det om önskvärdheten att inskränka nuvarande inspektion, men om en överflyttning av densamma på folkskoleinspektörerna i full överensstämmelse med utskottets föregående resonemang kan det naturligtvis icke bli tal.

Denna specialorganisation, som utskottet i förberörda förslagscitat funnit innebära en fara för enhetligheten och kunna föranleda till en osäker inriktning, denna organisation finner utskottet sedermera så pass värdefull, att utskottet säger att: »gymnastikinspektionen varit till gagn, ej minst då det gällt att bringa i tillämpning bestämmelserna i 1919 års undervisningsplan, vilka åt nu ifrågavarande sida av skolans uppgifter berett ett avsevärt vidgat utrymme. Och utskottet har sig bekant, att man inom skilda delar av landet kunnat konstatera ett stigande intresse och en glädjande offervillighet för ett bättre tillgodoseende av den fysiska fostran, som i ej ringa mån låter sig återföra på den upplysningsverksamhet, som av gymnastikinspektörerna utövats. Och den principiella obenägenheten mot s. k. fackinspektion på folkskolans område, som framträtt, torde icke rimligen kunna göras gällande beträffande den rådgivande och upplysande verksamhet, som nu blivit och bör vara gymnastikinspektionens huvuduppgift.»

Utskottet menar således, att denna konsulterande verksamhet i samband med barnens fysiska fostran ovillkorligen fordrar det speciella organ gymnastikinspektörerna för närvarande utgöra. Jag för min del håller däremot före, att detta medel att vinna målet ingalunda är förestavat av en tvingande nödvändighet.

Vad vilja då motionärerna? Jo, vi vilja till en början ingenting annat än att våra blivande folkskollärare i seminarierna skola få den utbildning, som kräves för att göra dem skickade att undervisa icke allenast i *en del* ämnen utan i *alla* ämnen, även gymnastik. Vi anse oss vara i vår fulla rätt härtill i betraktande av den utomordentliga seminarieutbildning, som nu står dessa adepter till buds. Vidare är ju att märka, att vi ha en inspektionsmyndighet för det hela i våra folkskoleinspektörer, som enligt vår mening ovillkorligen borde vara skyldiga att tillse, att alla ämnen utan undantag få sin rättmätiga plats på undervisningsschemat, alltså även det speciella ämnet gymnastik. Vi tycka det är en rimlig begäran att så sker. Varför skall man då utöver detta organ ha en ren inspekterande myndighet, som far omkring och inspekterar en enda sak, nämligen gymnastikundervisningen? Vi anse, att en extra tjänstemannakår på detta område är en lyxartikel och ingenting annat.

Det talas i dessa dagar så vackert om sparsamhet och förenkling i den statliga förvaltningen. Man måste verkligen efterlysa dessa vid mångfaldiga tillfällen framförda önskningsar, när man får se, hur utskottet ställt sig till det lilla krav det här gäller.

Utskottets utlåtande går, jag vill säga det, i kompromissens tecken, ty där ha ju varit stridiga meningar rådande, och utskottet har sökt dölja sitt återtag genom att på detta numera ganska vanliga sätt stjälpå hela ärendet i den nu befintliga utredningstunnan. Detta är ju en synnerligen bekväm åtgärd, och samma öde vederfares ju många, många ärenden i våra dagar här i denna kammare. Frågan ligger för närvarande under en utredning, en utredning, som är beslutad för tre år sedan och som skulle ha till uppgift att undersöka, huruvida och på vad sätt några lättnader i detta fall kan ske. Hur mycket har det gjorts i detta stycke under dessa tre år? Det är nog icke så förfärligt mycket, utan frågan befinner sig nog i ungefär samma skick som då.

På tal om dessa utredningar vill jag säga ett allvarsord till kammaren och det är det, att vi må akta oss, att vi icke i våra vidlyftiga, många år krävande, ofantligt dyrbara utredningar, av vilka många röra solklara saker, göra oss löjliga inför allt folket. Stå vi och prata inför detta folk om sparsamhet och enkelhet i förvaltningen, få vi nog visa det i gärning också, och jag håller före, att här är ett fall, där det bör göras något i ett nu. Statsrevisorerna ha vid ett föregående tillfälle pekat på hur dyrbar denna inspektion är. Den kostade staten 1921 110,000 kronor för resor. Nu upplyses, att dessa kostnader dalat ned till 69,000 kronor, men jag hävdar verkligen, att det är precis 69,000 kronor för mycket. Herr talman, jag djärves yrka bifall till motionen.

Herr *Molander* instämde häruti.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Man kan givetvis ha delade meningar om denna sak, men det bör hållas i minnet, att en lärare måste undervisa i så gott som samtliga ämnen ensam. Under sådana förhållanden kan det väl icke vara lämpligt, att man uppdrager inspektionen i *ett* ämne åt *en* inspektionsmyndighet och i *ett annat* ämne åt *en annan*. En dylik uppdelning blir icke lycklig i längden, då det gäller att se till det helas väl.

Emellertid tycker jag icke, att läget i dag är sådant, att vi böra taga någon som helst ställning till frågan huruvida vi fortfarande behöva ha fackinspektioner eller icke. Den frågan ligger, såsom utskottet påpekat och även motionärerna fått erkänna, under utredning med anledning av en riksdagsskrivelse för ett par år sedan. Vid sådant förhållande kan det inte vara lämpligt, att riksdagen nu bifaller motionen.

Det synes mig dock icke heller vara lämpligt, att riksdagen gör till sitt vad utskottet här uttalat i sin motivering, ty utskottet är icke opartiskt, utan tar faktiskt ståndpunkt på ena sidan. Mig förefaller det verkligen vara lämpligast, då ju frågan kommer före om något år, att andra kammaren i dag avvaktar vad utredningen har att säga i sakfrågan, innan kammaren tager ståndpunkt till vad de sakkunniga komma att säga.

Jag ämnar därför, herr talman, yrka bifall till utskottets kläm, men avslag på dess motivering. Jag föranledes härtill även av ett annat skäl. Vi ha här i riksdagen från alla läger gått in för sparsamhetspolitik under kommande år. Regeringen har börjat med Kungl. Maj:ts kansli, och det är ju meningen att fortsätta utöver hela förvaltningen. Även på folkundervisningens område tror jag, att besparingar kunna göras på en del punkter — utan att denna undervisning på något sätt åsidosättes. Jag tycker därför, att riksdagen icke bör binda sig varken i det ena eller det andra avseendet, och även detta är, som

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

sagt, ett skäl för mig att nu yrka bifall till utskottets kläm, men avslag på dess motivering.

I detta yttrande instämde herr *Weijne*.

Herr Englund: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet med anledning av de interiörer, som den ärade motionären var i stånd att berätta från utskottets förberedande behandling av denna motion. Jag tror, att det är något ganska enastående att på det sättet ställa till förfogande eller till kammarens protokoll föra ett förslagsuttalande i ett ämne, då sagda uttalande icke ens inom uskottet föranleder till något bevarande med ens en enda stavelse i det slutliga utlåtande, som utskottet förelägger kammaren. Då motionären framställde sina citat ur ett fullständigt obefintligt papper såsom något slags uttryck för en mening inom utskottet på ett förberedande stadium, så vill jag — låt vara att något litet fog möjligen kan förefinnas för den ärade talarens påstående — säga, att det väl ändå är ganska oriktigt, för att icke begagna ett starkare uttryck, att lägga något sådant till grund för en diskussion.

Jag skall emellertid be att få säga ytterligare några ord med anledning av den siste ärade talarens avslagsyrkande å motiveringen. Oavsett herr Kristenssons försök att stärka sin argumentation med starka klämtningar på sparsamhetssträngarna långt ut på politikens allra vidaste fält, undrar jag, om vi icke få begränsa oss i det avseendet vid betraktandet av denna fråga. Jag vill erinra därom, att gymnastikinspektörerna alltid varit oavlönade, och då motionärerna här tala om ämbets- och tjänstemän, inlägga de i detta sammanhang i de orden en alldeles felaktig betydelse. Dessa inspektörer ha aldrig varit några ämbets- och tjänstemän i dessa ords egentliga mening utan det arbete, som gymnastikinspektörerna utfört under sina inspektioner, har alltid varit oavlönat, och de hava verkställt dessa inspektioner allenast av intresse för saken. Jag vill erinra därom, att dessa inspektionskostnader, som även statsrevisorerna år 1923 voro inne på, endast utgöras av statens utgifter för dessa inspektörers resor. Nu äro emellertid dessa kostnader, som anmärkts, nedbringade högst avsevärt, och hela den sakliga grunden för sparsamhetskraven på den punkten är därmed faktiskt undanröjd.

Man har sagt, att utskottets utlåtande är en kompromiss, och jag skall icke jäva detta påstående, men samtidigt vill jag framhålla, att utlåtandet innehåller en princip, den principen nämligen, att statsmakterna näppeligen kunna lämna frågan om omsikten av skolungdomens fysiska fostran åsido, och det har gjort, att jag för min del livligt understött detta, om jag så får säga, positiva uttalande från utskottets sida. Det finnes exempel på landsändar, där, såsom en frukt av gymnastikinspektörernas övertvågande rådgivande och konsulterande verksamhet, mycket vackra resultat vunnits, och där man kan säga, att hela folkskoleväsendet praktiskt tager är vunnit för en systematisk fostran på gymnastikens grund. Jag kan i det avseendet taga skånelänen som exempel. De torde vara de län, där utvecklingen i det förevarande avseendet har hunnit allra längst. Ett mycket stort antal skolor i dessa län hava försetts med tämligen fullständiga gymnastikredskap etc., och där bedriver man med verklig kraft denna verksamhet. Men jag skall därtill göra mig till talesman för den delen av folkskoleungdomen, som rekryteras ur industriarbetarnas läger. Jag måste säga, att det är en verkligt viktig uppgift för statsmakterna att icke åsidosätta omtanken om denna industriarbetareungdom utan beakta nödvändigheten av att dessa barn just under skoltiden erhålla någon fysisk omvårdnad.

För min del kan jag icke gå med på att denna kontrollerande verksamhet skall läggas i de nuvarande folkskoleinspektörernas händer. Dessa inspektörer utses och utbildas för helt andra syften och med andra mål för ögonen, och jag tror

icke, att man kan säga, att de nuvarande folkskoleinspektörerna i allo äro lämpade att få omtanken om och skötseln av barnens fysiska fostran lagd på sina axlar.

*Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)*

Nu har man ju emellertid slutligen att vänta den utredning, som i motiveringen här är omtalad, och som om någon kort tid skall föreligga. Denna utredning kommer väl, efter vad man väl säkerligen har anledning att tro, att gå ut på positiva riktlinjer för statens fortsatta handhavande av denna verksamhet.

Jag kan icke neka till, att herr Kristenssons förslag att stryka motiveringen i detta utlåtande, avser att liksom på förhand binda eller stryka ett streck över, vad den utredningen kan komma att också positivt innebära.

Jag vill, herr talman, uttrycka den förhoppningen, att kammaren genom ett bifall till utskottets förslag skall, i den verkliga modesta och försiktiga form, som det är givet uti, skall understryka den i motiveringen uttalade önskan om att statsmakterna ville i den ytterligt begränsade form, som man har tänkt sig, stödja en rådgivande och en konsulterande verksamhet inom folkskolevärlden för tillgodoseendet av den fysiska fostran.

Jag ber, herr talman, att till slut få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Herr talman! Då motionären, herr Andersson i Ovanmyra, började läsa upp citat ur ett förslag till utskottsutlåtande, så verkade det närmast på mig, som om motionären saknade faktiska motiv för sitt myckna ordande, så att han måste tillgripa saker, som lågo vid sidan av, vad vi i dag här resonera om och i denna sin andes fattigdom måste gripa efter vilka ben som helst. När motionären så där utan vidare föreslår, att denna ifrågavarande inspektion skulle överlämnas att utövas av folkskoleinspektörerna, gör man sig givetvis den frågan, om de nuvarande folkskoleinspektörerna besitta den nödiga kompetensen för en sådan uppgift. Den frågan har också genom remiss av handlingarna överlämnats åt folkskoleinspektörerna att själva besvara och av skolöverstyrelsens utlåtande av den 30 november 1923 framgår, att de flesta inspektörerna själva ha uttalat, att de icke anse sig kompetenta att utan vidare övertaga denna uppgift. Tvärtom anse de, att det, för den händelse man skulle överlåta denna uppgift åt dem, vore nödvändigt att giva dem tillfälle till att genomgå en instruktionskurs, kanske en kortvarig sådan, men i alla fall tillfälle till att närmare sätta sig in i dessa uppgifter. Det är nu att bemärka, att dessa gymnastikinspektörer icke endast ha en kontrollerande och inspekterande uppgift. Vad som är det väsentliga i deras verksamhet är just den instruerande och rådgivande uppgiften, och då folkskoleinspektörerna förklarar sig sakna kompetens för en sådan uppgift, måste de följaktligen bliva i tillfälle att undergå speciell utbildning på detta område.

Herr Andersson i Ovanmyra frågade, vad som är åtgjort beträffande denna utredning, sedan nu 3 år gått till ända, sedan riksdagens skrivelse i denna fråga avläts, och själv gav han det svaret, att ingenting vore åtgjort. Då vill jag fråga herr Andersson i Ovanmyra: hur vet han det? Har herr Andersson i Ovanmyra själv varit uppe hos vederbörande utredningsmän och av dem fått uppgift om att ingenting åtgjorts?

När det nu har ställts i utsikt, att utredningen skall föreligga klar i och med utgången av detta år, synes det mig, som om vi hade på hand, att här redan är mycket av förberedande arbete åtgjort, och snart föreligger ju utredningens resultat.

Det bärande i utskottets utlåtande är, att riksdagen icke i dag bör göra något ställningstagande. Vi böra icke göra något direkt uttalande om, huruvida folkskoleinspektörerna äro lämpliga för denna inspektionsuppgift, eller om de icke äro lämpliga, lika lite det ena som det andra, eller om särskilda konsulenter skulle vara lämpliga och behövliga för

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

uppgiften eller om inspektionerna av gymnastiken i skolorna och jämväl den rådgivande och instruerande uppgiften bör helt slopas. Vi göra icke något direkt uttalande om någon av dessa frågor. När riksdagen år 1923 så skickligt formulerat sin skrivelse — riksdagen hemställde, att frågan med utgångspunkt från att kostnaderna måtte nedbringas, måtte i övrigt få en förutsättningslös utredning, och med klart bevarande av den fysiska fostrans uppgift — synes det mig, att det i dag icke föreligger någon anledning för riksdagen att frångå denna skrivelse. Det riktigare är givetvis att låta utredningen ha sin gång, och riksdagen bör icke, som sagt, i dag göra något särskilt uttalande i denna fråga.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Holmdahl: Herr talman! Oaktat de båda föregående talarna hava berört herr Anderssons i Ovanmyra anförande, kan jag icke underlåta att påpeka det mycket egendomliga sätt, som han använde sig av, då han i sitt anförande gick in på denna frågas förberedande behandling i utskottet. Han föregav sig ha fått i hand ett privat utkast till detta utskottsutlåtande och uppläste detta, och när han sedan jämförde det med utskottets slutliga utlåtande påstod han, att utskottet här har gjort någon sorts reträtt, och tyckte, att detta var betänkligt. Jag måste säga, att detta tillvägagångssätt är verkligen förvånande, i synnerhet när det gäller en man som herr Andersson i Ovanmyra, som ju dock borde ha en viss erfarenhet ifrån det förberedande arbetet i utskotten och som också borde kunna överblicka till vilka konsekvenser det skulle leda, i fall man i kamrarna skulle, så att säga, gå igenom alla de förberedande stadierna i en frågas behandling, innan man kommer till utskottsutlåtandet. Jag vill endast göra detta påpekande. Jag skall icke alls inlåta mig på att här gå in i detalj eller för herr Andersson i Ovanmyra, som uppenbarligen har god reda på, vad som försiggått i utskottet, ytterligare utveckla, vad som där skett. Det vore säkerligen behövt.

Emellertid har jag icke begärt ordet för att säga detta, utan för att i korthet redogöra för utskottsmajoritetens skäl för sin ståndpunkt. Ett par talare ha visserligen redan redogjort för densamma, men jag skall i alla fall be att få understryka deras uttalanden. När utskottet icke kunde gå med på motionärernas hemställan om avskaffandet av gymnastikinspektörerna, berodde det helt enkelt på det förhållande, att utskottet ansett, att den fysiska fostran är en sådan viktig sida av skolans uppgifter, så att man får iakttaga den största försiktighet, då det gäller de krav, som motionärerna här ha framställt, nämligen avskaffandet av de organ, som hittills vårdat sig om och befordrat denna skolans uppgift beträffande den fysiska fostran. Skillnaden mellan utskottets majoritets uppfattning och motionärernas uppfattning ligger alltså däri, att utskottet anser, att denna sida av skolans uppgifter, icke minst för landsbygdens vidkommande, är av stor betydelse. Man kan göra gällande, att vid sidan av de kunskaper och färdigheter, som skolan skall meddela, något som är skolans stora huvuduppgift, har skolan dock även andra viktiga uppgifter och ibland dem just den att meddela fysisk fostran. Och jag tror, att det beror på obekantskap med de verkliga förhållanden, när man här kritiserar det sätt, varpå gymnastikinspektörerna ha löst sin uppgift. Jag tror, att man här rätt mycket förväxlar namn och sak. En av motionärerna har dock i dag sagt, att icke skall det väl behövas att inspektera blott ett av skolans ämnen, inte är väl det en uppgift, som man behöver offra något anslag på. I själva verket är den nuvarande gymnastikinspektionens uppgift icke i främsta rummet en inspekterande, utan den är och har blivit under de senare åren allt mer och mer en instruerande och konsulterande uppgift, och gymnastikinspektörernas förnämsta åliggande är att anordna instruktionskurser, där

de kunna stimulera skolråd och lärare till intresse för den fysiska fostran. Om man ser på de verkligt stora och ytterligt mångsidiga uppgifter, som den svenska folkskollärarekåren har sig ålagd, tycker jag verkligen icke, att man skall förvåna sig över, om man behöver så att säga ett extra hjälp- och stödorgan, när det gäller att meddela denna fysiska fostran. Det är detta huvudskäl, som gjort, att majoriteten inom utskottet icke har ansett sig ha kunnat gå den av motionärerna anvisade vägen. Men därtill kommer ett annat skäl och ett i detta sammanhang också viktigt, och det är det skälet, att hela frågan om omorganisation av gymnastikinspektionen ligger under utredning, en utredning, som inom kort kan väntas slutförd. Om man sammanställer dessa båda skäl, får jag verkligen säga, att utskottets avslagsyrkande på motionen är mycket väl motiverat.

Nu har emellertid framkommit ett tredje yrkande nämligen, det, som herr Kristensson i Göteborg framställde, och som fick instämmande från herr Weijnes sida. Jag får säga, att när det yrkandet framkom, blev jag icke mycket förvånad, därför att det, vilket torde vara kammaren bekant, inom folkskollärarekåren sedan länge förefunnits en viss animositet mot en dylik fackinspektion, inom folkskollärarekåren har man velat förbehålla inspektionen av skolan åt skolans egna organ och lärarekårens representanter. Jag tror därför icke, att detta yrkande bör imponera alltför mycket på kammaren, när det kommer från detta håll.

Emellertid, vad hava vi sagt i vår motivering, som skulle kunna föranleda kammaren att blott bifalla klämman med uteslutande av motiveringen? Jo, mina damer och herrar, vi ha icke sagt någonting annat, än att denna gymnastikinspektion bevisligen varit till gagn. Det ha vi i utskottet fått de mest sakkunniga vittnesmål om. Från skolöverstyrelsen, som säkerligen sitter inne med den bästa skulskapen härom, och som har överblick över hela landet härutinnan, har intygats, att det såväl i södra, som mellersta och norra Sverige inom vissa skoldistrikt faktiskt har skett ett pånyttfödande av intresset för denna skolans uppgift och stora framsteg i verksamheten för den fysiska fostran just genom denna inspektions insats. Vi göra i utlåtandet endast ett påpekande av, huru denna gymnastikinspektion har verkat. Och när jag tänker på, hur ytterligt dålig ersättning, som från det allmännas sida har beretts dessa gymnastikinspektörer, och under vilka besvärliga förhållanden, som de fått arbeta, tycker jag också, att det verkligen blott är ett enkelt uttryck för skälig erkänsla, när utskottet på grund av det sätt, varpå motionen är skriven, i detta sammanhang påpekar, att gymnastikinspektörerna verkligen gjort en insats till skolans fromma. Detta är alltså det ena påpekandet. Det andra, som vi uttala oss om, är endast, att det under sådana förhållanden icke bör kunna ifrågakomma att, såsom motionärerna påyrka, utan vidare avskriva detta organ. Vi ha alltså icke gjort något uttalande om huru denna organisation skall utvecklas eller omformas. Vad vi uttalat är, att gymnastikinspektionens väsentliga uppgift ligger på det instruerande och konsulterande området. Vi ha dessutom sagt, att detta organ för fysisk fostran inte får utan vidare avskaffas. Jag kan verkligen med mycket stort lugn hänskjuta till kammarens eget omdöme och beprövande, om motiveringen här behöver strykas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Med herr Holmdahl förenade sig herrar *Laurén, Lilliecreutz, Bengtsson* i Norup och *Andrén*.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Jag vill instämma med herr Holmdahl däruti att fysisk fostran är en mycket viktig del av skolans verksamhet.

Ang.
gymnastikinspektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

Ja, den är så pass viktig för landsbygdens vidkommande, att jag anser, att tillsynen över densamma icke bör upplätas åt gymnastikinspektörerna, som egentligen icke ha något att säga till om. Jag har från auktoritativt håll fått uppgivet, att gymnastikinspektör gjort påpekanden till skolråd men att detta lämnat dessa utan avseende. Därför anser jag, att det vore bäst att överlåta även frågor rörande gymnastik till folkskoleinspektörerna, vilka ju måste vara lika intresserade av alla ämnen, som förekomma i skolan.

Vidare förordade ordföranden sammanslagning. Då slöjdskolorna inrättades, fingo vi två slöjdinspektörer för hela riket. Med det stora område varje inspektör fick, kunde han icke hinna med att besöka varje ställe mer än en gång vart fjärde eller femte år. Skola vi nu ha gymnastikinspektion, får det allt vara många inspektörer, ifall alla distrikt skola bli ordentligt besökta, men då blir det inga besparingar. Skall man följa med i fysisk fostran, måste varje inspektör ha möjlighet att komma i kontakt med skolöverstyrelsen. Men nu är ju skolöverstyrelsen skyldig att utvälja folkskoleinspektörerna med hänsyn till duglighet och skicklighet; några andra hänsyn behöver man väl ej befara därvid spela in. At de verkligt dugliga folkskoleinspektörerna, sådana som den vi ha på Gotland, kan man gott lämna att ta hand om gymnastikinspektionen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag kände mig något förvånad, då jag lyssnade till herr Holmdahls anförande. Herr Holmdahl började nämligen med att ge en kanske icke alldeles oberättigad lektion i takt åt motionären för att denne i sitt anförande citerat en del handlingar från utskottsbehandlingen av den föreliggande frågan. Efter en stund lämnade emellertid herr Holmdahl ett exempel på, hur han själv tillämpade dessa regler, genom att i en synnerligen insinuant och, jag vill säga det, mindre lämplig ton vända sig mot herrar Kristensson och Weijne med anledning av de yrkanden, som från deras sida framställts, samt göra gällande, att sakliga synpunkter icke lågo till grund för deras ställningstagande utan att detta skulle vara dikterat av någon slags kåranda. Jag har nu den uppfattningen, att diskussionen skulle vinna på, om man lämnade sådana argument å sido.

För egen del har jag under den förberedande behandlingen inom utskottet kommit till den uppfattningen, att det av motionärerna framställda kravet är riktigt. Det är ganska naturligt, att jag skall ha den uppfattningen, då jag vid 1923 års riksdag motionerade i samma riktning. Motionärerna citera f. ö. det uttalande jag tillät mig då göra. Jag skrev i denna motion bl. a. — jag citerar ur den nu förevarande motionen —: »Inspektionsväsendet på detta område har fått en utgrening, som synes inte endast onödig, utan i vissa avseenden för skolväsendet rent av skadlig. Vid sidan av statens folkskoleinspektörer och kommunala inspektörer, överlärare och skolrådsordförande måste nu för särskilda undervisningsämnen och för fysisk fostran och folkhygien folkskolorna inspekteras av vissa s. k. fackinspektörer. Allt detta torde utgöra exempel på en, icke minst på folkskolans område föga nyttig, men högst kostbar byråkratisering och överorganisation.» Denna uppfattning vidhåller jag ännu alljämt till alla delar. Att jag emellertid trots detta icke kan yrka bifall till motionens hemställan, beror på skäl som jag skall be att få nämna. Den motion, som jag tillsammans med några andra ledamöter väckte 1923, föranledde då en riksdagsskrivelse med begäran om utredning av ärendet. Enligt vad jag inhämtat är denna utredning i det närmaste avslutad, och det torde vara att vänta, att utredningsresultatet redan om några månader blir publicerat. Under sådana förhållanden synes det icke vara rimligt, att riksdagen

ånåo gör ett uttalande i ämnet. Jag kan av detta formella skäl ej yrka bifall till motionen.

Då emellertid utskottets utlåtande i dess slutliga utgestaltning icke örensstämmer med den uppfattning jag har i hithörande frågor, ber jag att få instämma i herr Kristenssons i Göteborg yrkande om bifall till klämman men med avslag å motiveringens.

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman! Då utskottet så gott som enhälligt avstyrkt motionen, tycker jag, att det är ganska underligt, att frågan skall behöva taga så mycket av kammarens dyrbara tid i anspråk, detta så mycket mer som motionen förefaller mig vara både formellt och sakligt omöjlig att antaga.

Man kan väl inte gärna gå till väga på det sätt, som motionärerna här föreslagit, att man i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att statens folkskolinspektörer må övertaga gymnastikinspektionen jämte övriga fackinspektioner på folkskolans område, och detta utan att komma med ett spår av utredning.

Detta har ekonomiska konsekvenser, och motionen förefaller mig icke alls likna de motioner, som man anser vara färdiga att bifallas. Det hade varit en annan sak, om man anhållit om utredning av ärendet. En sådan anhållan ha motionärerna emellertid inte rimligen kunnat göra, eftersom den utredningen kommer att föreligga inom närmaste tid. Jag kan ju säga det, eftersom jag är ordförande i den lilla kommitté, som har detta ärende om hand, att betänkandet är icke i sin helhet färdigt, men det avsnitt av det blivande betänkandet, som rör denna sak, är redan debatterat och justerat. Då synes det mig orimligt att ifrågasätta, att riksdagen skulle i detta fall fatta ett beslut sådant som motionärerna föreslå.

Vad sedan beträffar själva sakfrågan skall jag yttra mig kort. Jag anser för min del skäligen likgiltigt, vilken motivering man här har för ett avslagsyrkande och vilket uttalande som där göres. Det är skäligen likgiltigt därför att det icke föranleder riksdagsskrivelse. Emellertid vill jag säga att, såvitt jag kan bedöma, det icke finns ett enda ord i utskottets yttrande, som inte förefaller mig vara riktigt. Jag kan ju inte nämna närmare om det förslag som kommer, men det kommer att gå ut på, att den rena inspektionen, den omedelbara tillsynen icke kommer att vila på dessa, som komma att vara kvar av gymnastikinspektörerna, utan dessa personers verksamhet kommer att bli rådgivande, skall tjäna till att hjälpa skoldistriktet till rätta, där de behöva hjälp med gymnastikanordningar och sådant. Lärarna skola vidare hjälpas till rätta därigenom att provlektioner skola givas samt instruktioner. De skola hjälpas med dagövningar m. m. Det blir dessa inspektörers framtida uppgifter och ställning, i fall det förslag, jag är med om att utarbeta, kommer att leda till resultat. Alla bekymmer för fackinspektioner, att vi skola ha massor av inspektörer, som springa över varandra i skolorna, äro icke berättigade såsom förslaget är ställt. Jag vill vidare säga, att det förslaget kommer att gå ut på högst väsentlig begränsning av det nuvarande antalet inspektörer. Det blir icke tal om att ha så många, som vi för närvarande ha. När dessa människor inte ha annan ersättning för sitt arbete än för vad som går till resorna, så är det klart, att man måste ha ett rätt stort antal. Det finns ingen människa, som kan åtaga sig ett eller flera län utan att hava något betalt för arbetet, som nu är fallet.

Även i övrigt kan jag icke se annat än att utskottets yttrande är sådant, att jag måste finna det vara riktigt och väl grundat. Å andra sidan kan jag medgiva, att det spelar förfärligt liten roll, om man avslår motionen med eller utan motivering. Det fäster jag icke stort avseende vid. Emellertid finner jag för min del ingen anledning att motsätta mig, att man tar det som det är.

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

Huvudsaken synes mig vara, att ett förslag är att förvänta om någon månad. Jag kan icke säga, hur fort det avlämnas i definitivt skick till Kungl. Maj:t. Det omfattar mycket annat också. De synpunkter, som man gjort sig till målsman för, komma att bli beaktade i mycket hög grad vid utarbetandet av detta förslag. Då undrar jag om det är rimligt, att riksdagen fattar ett beslut i detta sammanhang på grundvalen av en så löst utkastad motion som den här ifrågavarande.

Jag kommer för min del att rösta för utskottets förslag, därför att jag kan inte finna annat än att allt det som står i utlåtandet är riktigt.

Herr Holmdahl: Blott ett par ord, herr talman, med anledning av herr Wagnssons yttrande. Vad herr Wagnsson sade angående lämpligheten av vissa mina uttalanden vill jag inte gå vidare in på; det lämnar jag lugnt åt sitt värde.

När jag i mitt förra anförande erinrade om den stämning, som inom folkskollärarkåren funnits mot fackinspektioner, så meddelade jag endast något som är känt för alla på detta område initierade. Det är ett faktum, och det är icke att göra sig skyldig till några som helst indiskretioner att påpeka, att det förefunnits och förefinnes inom lärarkåren en sådan stämning mot fackinspektioner. Jag får säga, att vad som förekom i slutet av herr Wagnssons anförande, där han yrkade bifall till det av herr Kristensson framställda förslaget, styrker ju yttermera vad jag sagt. Här ha nu tre representanter för lärarkåren uppträtt och yrkat avslag på motiveringen. Jag tycker, att det förhållandet stryker ytterligare under mitt konstaterande av ett faktum, som för övrigt redan till fullo är känt av alla på området initierade.

Herr talman! Jag yrkar alltjämt bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Ovanmyra: Herr talman! Ja, jag har här nyss fått en lektion av skolmästare, först och främst av lektor Holmdahl och vidare av herr Rydén. Lektor Holmdahl gav mig på pälsen för mitt högst egendomliga förfaringssätt. Det var förvånande och mycket annat, som han sade, att jag tillstått mig förråda några hemligheter från utskottets föregående behandling av detta ärende. Det må vara hur det vill med detta mitt s. k. egendomliga förfaringssätt. Jag tycker för egen del, att vad jag sagt verkat som ett nålstygn, och som det vore några obehagligheter man ville komma ifrån. Det må vara hur som helst med detta, och jag tycker inte att vi skola ödsla mera av kammarens dyrbara tid därpå.

Vidare kommer herr Rydén och säger, att motionen är formellt oriktig. Jag har begått ett fel här av den art, att motionen sådan som den föreligger inte kan bifallas. Jag vill då till herr Rydén säga det, att jag, innan jag avfattade denna min motion, vänt mig till statsrättsexperten med fråga, om detta yrkande verkligen vore formellt riktigt, om det var i sådant skick och av sådan beskaffenhet, att riksdagen kunde bifalla ett dylikt yrkande. Jag fick till svar, att det förelåg ingen omöjlighet därvidlag, utan jag kunde gott göra min framställning i den stil, varmed den nu är skriven.

Nu har herr Rydén talat om för kammaren, att den blivande utredningen i alla händelser kommer att taga stor hänsyn till de önskemål motionärerna här framhållit. Utredningen skulle resultera i, att den rent inspekterande verksamheten skulle bortfalla, och det skulle i stället bli en konsulterande myndighet. Vi komme således i stället för gymnastikinspektörer att få gymnastikkonsulenter. Nå, vad är detta annat än, för att begagna ett uttryck, som emellanåt förekommer i kammaren, att få igen sillen i ny kapprock. Det är intet annat. Vi hålla verkligen före, att t. o. m. denna konsulterande verk-

samhet bör kunna äga rum, utan att det anställes extra statstjänare bara för den skull.

När man här håller så starkt på ungdomens fysiska fostran, vill jag göra herrarna uppmärksamma på en annan omständighet, ett annat förhållande i samband med fysisk fostran, som jag tror, att kammaren ganska snart får lov att taga hänsyn till. Jag menar förhållanden, som stå i samband med barnens skolgång. De långa skolvägarna skapa för barnen en i högsta grad osund och farlig levnadsordning. Vi hava alltför sorgligt talrika fall i fråga om resultatet av otillräcklig och föga lämplig kost i en tidig morgontimme, som sedan efterföljes av en torftig och ensidig torrskaffningsdiät, som i högsta grad inverkar menligt på barnens hälsa och välbefinnande. För detta kan inte ens en rationell gymnastik råda bot. Här ha statsmakterna något att tänka på, som i vida högre grad än gymnastikförhållanden tarvar ingripande, försåvitt inte alla andra åtgärder för barnens fysiska fostran skola bli bara palliativ och ingenting annat.

Det utskottsbeslut, som här föreligger, må vara förklarligt. Jag säger det med all aktning för de herrar, som förestavat detsamma, men nog är det ändå ett rätt så utpräglat pedagogintresse, som härvidlag spelat in. Det må ju vara förklarligt, som sagt, att dessa herrar sett på frågan från sina synpunkter, men vi se även på den från våra och jag vågar påstå, att dessa våra synpunkter äro helt sammanfallande med tankarna hos den djupa massan av folket. Frågan kan på en hel del håll anses bagatellartad, men jag håller den för rätt viktig, inte minst därför att den har en stor principiell betydelse, innebärande upptakten till en tvekamp mellan å ena sidan en smula sunt bondförnuft och å andra sidan en enveten byråkratanda, som jag verkligen tycker, att riksdagen bör taga avstånd ifrån ju förr dess hellre, försåvitt icke folket en vacker dag kommer och sopar bort mer än vad önskvärt är.

Herr talman! De senaste anförandena hava icke föranlett mig att frånga mitt yrkande.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag ber att få säga herr Holmdahl, att långt innan han kom in i riksdagen har jag haft för vana att taga ställning till de olika frågorna här efter sakliga synpunkter och inte med hänsyn till de stämningar, som kunna göra sig gällande i den ena eller andra kåren. Var och en, som uppmärksamt vill läsa detta utskottsutlåtande, måste finna, att det inte är opartiskt. Och var och en, som med uppmärksamhet åhört de anföranden, som här hållits till försvar för utskottets ståndpunkt, måste säga sig, att detta intryck ytterligare stärkts.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets kläm men med avslag å motiveringen, varigenom kammaren kommer att stå fullt obunden i denna fråga nästa år.

Herr **Weijne**: Herr talman! Jag har fått lida så mycket oförskyllt under denna debatt, så det må förlåtas mig, om jag säger några få ord.

Jag måste starkt reagera mot herr Holmdahls bevisföring. Han säger: här har herr Kristensson haft ett yrkande och fått instämmande däri av herr Weijne; båda äro folkskollärare; alltså skall kammaren inte fästa något avseende vid vad de säga. I analogi härmed skulle man, då en försvarsfråga behandlas, säga på följande sätt: här uppträder en officer med ett visst yrkande; han får instämmande av en annan officer; alltså böra vi inte bry oss om vad de två herrarna ha att säga.

Min uppfattning är, att ur pedagogisk synpunkt fackinspektion är av ondo. Jag vill ha gymnastikinspektionen omlagd på sådant sätt, att de, som skola ha

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Forts.)

hand därom, uteslutande skola hava konsulterande uppgifter. Och då jag tror, att man lättast vinner detta syfte genom ett bifall till herr Kristenssons förslag, varigenom kammaren skulle stå obunden för framtiden, så instämde jag i detta förslag. Och jag ber fortfarande att få vidhålla detta mitt yrkande.

Herr Holmdahl: Herr talman! Blott några ord med anledning av herr Weijnes anförande.

Jag vill då först till honom framföra mitt beklagande, om jag bidragit till hans oförskyllda lidande i dag. Herr Weijne sade, att min bevisföring blott var den, att eftersom herr Kristensson och herr Weijne företrädde kårsynpunkter, så borde kammaren inte fästa något avseende vid deras mening. Detta är icke ett riktigt återgivande av vad jag sagt. Jag påpekade helt enkelt det faktum, att det inom folkskollärarkåren funnits och finnes en sådan stämning, som den jag nämnde. Jag betvivlar visst inte, att herrarna anse sig ha rent sakliga skäl till kritik mot fackinspektionen. Men jag menar, att man har full rättighet att fästa uppmärksamhet på ett så känt förhållande som folkskollärarkårens ställning till fackinspektionen. Jag stannade emellertid inte vid detta. Det var inte mitt argument för att kammaren skulle bibehålla motiveringen. Utan mitt argument bestod däri, att jag för kammaren framlade de två punkter, som denna motivering innehåller, samt anhöll, att de herrar, som nu önska ha motiveringen struken, skulle uppvisa, att och varför denna motivering förtjänar att strykas. Vad god och vederlägg dessa två punkter i motiveringen. Vi säga där, att gymnastikinspektionen varit till obestridligt gagn för den fysiska fostrans ställning i skolan och att man därför inte utan vidare skall avskaffa de organ, som ha på sin lott att sörja för denna fysiska fostran. Jag menar, att det är en brist i herrarnas yttranden, att ni inte ha lyckats uppvisa, att utskottet där faller några oöverlagda omdömen eller kommer med några oriktiga slutsatser.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr Holmdahl säger, att vi inte kunnat bestrida, att det är nyttigt att ha kvar gymnastikinspektionen. Ja, det är just för att vi nästa år, då den väntade utredningen föreligger, skola ha frihet att bestämma, hur vi vilja ha det med den saken, som jag framställt mitt yrkande.

Herr Rydén: Jag kan fortfarande inte finna, att man kunnat uppvisa något rimligt skäl att stryka utskottets motivering. Såvitt jag kan bedöma, är denna alltigenom riktig. Men jag tycker som sagt å andra sidan, att det inte finns någon anledning att göra så stor sak av frågan, huruvida ett avslag å en riksdagsmotion sker med den ena eller den andra motiveringen eller utan någon motivering alls.

Emellertid har det nu kommit till ett meningsutbyte beträffande lärarkårens ställning till gymnastikinspektionen. Den beröring, jag haft med detta, ger mig anledning att tro, att det beträffande den saken förhåller sig såsom på alla andra livets områden. Det beror på hurudana personer man får till inspektörer i de olika distrikten. Det finns folkskolinspektörer, som aldrig stött på något motstånd från befolkningens sida, och det finns å andra sidan folkskolinspektörer, som väcka upp ett motstånd, som är mycket, mycket beklagligt. Likadant är det med gymnastikinspektörerna. Om jag tar såsom ett exempel gymnastikinspektören i Kristianstads län och Blekinge, kapten Berg von Linde, så tror jag, att man inte skall kunna söka upp en enda lärare eller ett enda skolråd inom hans område, som inte skall säga, att det är en rent underbar människa till att skapa intresse och göra gott för den sak, han är

satt att tjäna, utan att på något sätt väcka upp något motstånd emot sig. Det finns naturligtvis också en och annan, som kommit på kant med lärarna. Men detta friktionsmoment skulle säkerligen upphöra i samma ögonblick, som den rent inspekterande delen av verksamheten upphörde. Få vi ett mindre antal inspektörer, så kunna vi också välja ut de allra lämpligaste till dessa befattningar, och min uppfattning är, att ingen friktion därefter skall behöva förekomma. Jag tror inte, att man kan tala om någon samlad läraropinion mot detta. Om man försökte få anslutning till en dylik opinion från sådana håll, där man har synnerligen förträffliga gymnastikinspektörer, så skulle det säkerligen inte lyckas. Denna uppfattning är nog ingalunda så allmänt gängse, som herr Holmdahl tycktes tro och ville göra gällande.

Jag kommer fortfarande att rösta för bifall till utskottets förslag i oförändrat skick.

*Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkskolorna.
(Porta.)*

Herr Wagnsson: Herr talman! Blott ett par ord.

Herr Holmdahl och herr Rydén ha här gjort gällande, att under diskussionen icke framförts några skäl för yrkandet att stryka utskottets motivering. Gentemot detta vill jag emellertid hänvisa till, att såväl herr Kristensson som motionären och jag själv här påvisat, att vi inte anse den nuvarande gymnastikinspektionen önskvärd. Vi ha karakteriserat den såsom ett exempel på folkskolans överorganisation och såsom en *onödig byråkratisk utväxt på inspektionsväsendet*. Vi kunna alltså under dessa förhållanden inte vara med om, att det i motiveringen säges, att det är önskvärt, att denna inspektion får fullföljas och att det inte bör ifrågakomma att utan vidare avskaffa de organ, som hittills tillgodosett dessa uppgifter.

Jag ber sålunda, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen och 3:o) bifall till det av herr Kristensson i Göteborg under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Ovanmyra begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskade likväl herr Kristensson i Göteborg votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första tillfälliga utskottets utlåtande nr 3 antager yrkandet om bifall till den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Kristensson i Göteborg under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes samt anslogs, erhöll följande lydelse:

Ang.
gymnastikin-
spektionen vid
folkkolorna.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställen, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 7.

Herr talmannen meddelade, att hans excellens herr ministern för utrikes ärendena tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Röings interpellation angående behandlingen av vissa ärenden vid Nationernas förbunds senaste rådsmöte och förbundsförsamling.

§ 8.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 61, angående återlämnande till kamrarna av vissa punkter under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen biföll kammaren utskottets hemställen samt beslöt överlämna ifrågavarande punkter av tionde huvudtiteln till jordbruksutskottet.

§ 9.

Föredrogos vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till engelska espiskopalförsamlingen i Stockholm av tomt för församlingens kyrka;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 135, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egen-
domar;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av tomter till egnahemsbyggnader från det till Strängnäs hospital anslagna förra biskops-
bostället 2 mantal Sundby nr 1 i Strängnäs socken;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst ägoutbyte mel-
lan kronan och Nitroglycerin aktiebolaget; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa
områden å Djurgården; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av
väckt motion angående organisering av strävandena för kroppskultur och steg-
rad hygien.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 10.

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av motion angående revision av förordningen om motorfordon.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 203, hade herrar *Lovén* och *Anderson* i Råstock föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam revision av förordningen om motorfordon av den 15 juni 1923, ävensom att Kungl. Maj:t ville, i den mån riksdagens medverkan härför befundes erforderlig, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

*Ang.
ifrågasatt
revision av
förordningen
om motor-
fordon.*

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Lovén: Herr talman! Då utskottet här avstyrkt en av herr *Anderson* i Råstock och mig väckt motion, ber jag att få säga några ord.

Utskottet påpekar först, att vår uppgift, att gällande motorfordonsförordning skulle vara den första i sitt slag, inte är riktig. Det har nämligen funnits två sådana förut. Ja, det ha även vi motionärer fått veta, sedan motionen väckts. Men sedan utskottet konstaterat detta, är det också nästan slut med allt nytt i utskottets betänkande. Jag måste, herr talman, säga, att detta utskottsbetänkande är ett av de enklaste av de aktstycken, som komma att gå till eftervärlden i riksdagens protokoll. Trots att utskottet äger vetskap om den ofantliga utveckling, som ägt rum på motortrafikens område, anser utskottet ändå det icke vara mödan lönt att begära en revision av motorfordonsförordningen, som dock så djupt ingriper i samfärdseln i vårt land för närvarande. Utskottet pekar på tre små delar i motorfordonsförordningen, vilka redan äro under omarbetning, och anser, att med dessa tre små lappar kan det vara bra så länge. Men jag vill säga, att det räcker inte med dessa tre små lappar, ty hela kostymen sitter illa och behöver renoveras helt och hållet. Utskottet anser det icke innebära någon större olägenhet, att förordningen tills vidare får vara sådan den är. Jag tror, att om man gjorde en rundfråga både till motormän och andra i detta land, så skulle det visa sig, att utskottet står tämligen ensamt om denna sin uppfattning. När ett utskott remitterat ett ärende för avgivande av yttranden till myndigheter eller korporationer, som kunna beröras därav, så vet jag inte, om det är riktigt, att utskottet i sitt utlåtande icke med ett ord omnämner, att sådana yttranden inhämtats. Såvitt jag har mig bekant, har denna motion varit remitterad för yttrande till en sammanslutning, som heter Sveriges trafikbilägares riksförbund. Och detta förbund har även till utskottet avgivit ett yttrande i saken, men så vitt jag kan finna, är detta icke med ett ord omnämnt i utskottets betänkande. Jag kan visserligen förstå detta, då yttrandet från dessa människor, som ha så mycket med motorfordonsförordningen att göra, går ut på ett bestämt yrkande om en genomgående revision av förordningen och inte endast ändringar i vissa delar av densamma. Förbundet yttrar nämligen i sin skrivelse bland annat följande: »Automobiltrafiken är för vårt lands person- och godstrafik stadd i så stark utveckling, att man måste anse det för hela landet bäst och mest gagneligt, att behövliga förändringar i motorfordonsförordningen vidtagas så gott som omedelbart det visar sig behöfligt av förändring, och helst om det är möjligt, innan detta behov gjort synnerligen svårt att få nya bestämmelser respekterade, då ev. missförhållanden och dylikt fått pågå så lång tid, att det så att

Ang.
ifrågasatt
revision av
förordningen
om motor-
fordon.
(Forts.)

säga ingått i det allmänna rättsmedvetandet, att det kan vara så.» Detta säga alltså dessa människor, som ha så mycket med motorfordonsförordningen att göra, men deras yttrande finnes inte ens omnämnt i utskottets utlåtande. Då såväl motormänniskorna som allmänheten i stort sett ävensom olika trafikföretag i vårt land anse, att motorfordonsförordningen bör revideras, så är det förvånansvärt, att utskottet kommit till negativt resultat.

Hade det varit någonting med utskottets motivering, så skulle jag, såsom skedde nyss, yrkat avslag å motiveringen. Men det finns egentligen ingen motivering alls, det är endast ett relaterande av ett par fakta och sedan punkt och slut. Jag skall därför inte besvara med att yrka avslag å motiveringen, som jag egentligen inte anser vara något värd. Jag skall i stället be att få yrka avslag å såväl motivering som kläm samt bifall till den i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herr *Bernström*.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Den ärade motionären började med att uttala, att detta utskottsutlåtande skulle vara ett av de enklaste aktstycken, som skulle gå till eftervärlden i riksdagens protokoll. Jag vill kvittera denna artighet med att säga, att utlåtandet ju måste stå i ett visst förhållande till motionen. Så enkel som den är, måste ju utlåtandet bli ungefär likadant. Om vi titta litet närmare på motionen, så skola vi finna, att den egentligen icke innehåller någonting annat än ett påpekande av vad motionären *anser* och *tror* utgöra bestämda missförhållanden på området, vilka skulle motivera en allmän och genomgripande revision av motorfordonsförordningen. Vad är det då för särskilda punkter han pekar på? Jo, först och främst framhåller motionären, att motorfordonsförordningen redan varit gällande i hela två år och att den därför behöver en allmän och genomgripande revision. Vidare säger han, att det är mycket viktigt, att en obligatorisk skadeståndsförsäkring blir genomförd. Ja, vad skall utskottet säga därom annat än att den frågan redan är på grund av riksdagsskrivelse i föl föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Sedan göres gällande, att arbetstiden för chaufförerna är orimligt lång. Men detta förhållande, som ingen bestritt, har riksdagen redan anmält hos Kungl. Maj:tt med anhållan om utredning och vad skulle då utskottet svara annat, än att även den frågan är föremål för utredning på grund av skrivelse av förra årets riksdag. Vidare påpekar motionären — jag säger med avsikt motionären för att icke göra mig skyldig till någon orättvisa — att bidragen till ombesörjande av oskäligt försvarat underhåll av väg, som användes för yrkesmässig automobiltrafik, icke äro lämpligt reglerade. Ja, jag får säga, att även den saken har varit föremål för riksdagens prövning så sent som i föl. Och man hade den uppfattningen, att det förhållandet, att lagen icke fastslår vissa vägsplitningsavgifter, är ett lämpligt förhållande i lagen, som man har all anledning att slå vakt omkring. Så vitt jag erinrar mig är det endast Malmöhus, Stockholms och Kronobergs län, som ålagt sådan vägsplitningsavgift. Stockholms län har emellertid för avsikt att upphäva densamma. För de norrländska länen ligger saken så, att behovet av kommunikationer är så stort, att man ej anser sig böra ålägga dessa splitningsavgifter. Sedan har motionären påpekat, att det är nödvändigt att få fram bestämmelser om, när lastbilar äro att anse som personbilar. Jag vill i det fallet endast hänvisa till paragraf 25, jämförd med paragraf 26, första stycket, i gällande förordning om motorfordon, varav framgår, att kontrollen häröver åligger besiktningsmännen.

Vidare önskar motionären bestämmelser, huruvida vederbörande skola vara försedda med reservdelar till sina fordon, och vilka åtgärder som skola vid-

tagas, när fordonen råka i olag. Det får väl ändå överlätas åt chauffören att se till, hur och på vad sätt han kan laga sitt fordon, och att man skulle behöva lagstifta om, i vilken omfattning detta skall ske, det trodde jag ej ens att den ärade motionären skulle vilja påyrka.

Beträffande kontrollen ha vi nödgats påpeka gentemot den ärade motionären — vilket ej heller skett i någon elak avsikt — att socialministern redan år 1924 utfärdat vissa direktiv i frågan, och att denna allt fortfarande är föremål för utredning från vederbörandes sida.

Med hänvisning härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Herr talman! Ja, det där, som utskottets ärade ordförande kom med, innehöll ju åtskilliga upplysningar. Men när vi så där i sista minuten få del av sådant, då tyckes man sannerligen hava skäl att begära ordet, ty i fråga om utredning tycker jag verkligen, att man kunnat begära något mera av tredje tillfälliga utskottet än av två motionärer. Hade utskottets ordförande i någon mån låtit oss få veta i utlåtandet, vad ordföranden nu delgivit kammaren, hade man kanske kunnat känna sig mera nöjd med behandlingen. Detta är en så viktig fråga för dem, som använda motorfordon, för allmänheten, att ärendet kunde ha behandlats ordentligt. Varför har ej ärendet remitterats till automobilklubben? Det, som ordföranden kom med var sannerligen icke något försvar. Flera av kammarens ledamöter ha instämt med mig däruti, att detta är ett av de mest enkla utlåtanden, som kommit in rörande en motion, som i sak är riktigt.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Motionären sätter betyg här, men kan utskottet ej tillmäta detta någon betydelse, då han ej är kompetent att vara betygssättare i frågan. Hela den ovederhäftighet, som strålar ut ur motionen, betygsätter i stället motionären, och jag tycker, att han borde vara glad över, att vi skrivit så litet om motionen. Det var ej mycket att skriva om. Ett utskott har ju icke samma frihet som en motionär att blanda ihop vad som är, med vad man tror eller helst önskar. Beträffande remisserna vill jag erinra, att det tidigare har klagats över, att de tillfälliga utskotten remittera för mycket. Vi ha ej remitterat motionen alls; det behövdes ej. Däremot är de riktigt, att utskottet mottagit skrivelser rörande motionen, men hava dessa tillkommit utan utskottets åtgöranden. Och sedan utskottet konstaterat, att nästan alla punkter, som motionären påpekat till stöd för en revision av förordningen, äro föremål för utredning hos Kungl. Maj:t, ha vi ej ansett nödigt att nu, två år efter förordningens utfärdande, verkställa en så genomgripande revision som den, vilken påyrkats i motionen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Utskottets ordförande säger, att han icke vill gå in på en betygssättning, därför att motionen strålar av ovederhäftighet, men därmed lyckas han icke bevisa sin egen vederhäftighet. Jag måste säga, att därest verkligen tredje tillfälliga utskottet menat något med vad det skrivit, så borde det ej ha varit ur vägen, att det skrivit exempelvis till en sådan organisation som svenska järnvägsföreningen. Det var ej för att få någon revision till stånd, det vill jag bekänna, oavsett innehållet i motionen, utan som en opinionsyttring mot de faktiska missförhållanden, som råda på motorfordonens område, som jag skrev under denna motion. Jag vill säga, att herrarna skratta i dag, därför att det kunnat påvisas, att en del saker äro under utredning, men om ni göra eder besvär att tänka efter en smula, skola ni komma underfund med, att det ej är bra som det är. Detta är det väsentliga.

*Ang.
ifrågasatt
revision av
förordningen
om motor-
fordon.
(Forts.)*

Ang.
ifrågasatt
revision av
förordningen
om motor-
fordon.
(Forts.)

För att taga ett stickprov, finnas beträffande arbetstiden inga bestämmelser, medan beträffande andra områden denna är ganska noga reglerad. En bussförare får kanske ibland sitta i 24 timmar och ha hand om 20 å 30 personers liv. Ingen frågar efter det. Han behöver ej ha samma utbildning som en lokomotivförare vid statens järnvägar, som får genomgå en ganska långvarig utbildning, innan han anses värdig att kliva upp på ett snälltågslok. Det bör man se på beträffande de resandes säkerhet. Det är vansinniga förhållanden, som råda, och som ej kunna hjälpas enbart med en förordning, det vill jag gärna erkänna. Kommuner och enskilda och staten själv ha lagt ned stora kapital i enskilda järnvägar. Där går kanske en busslinje alldeles parallellt med järnvägen, och det går ibland så långt, att de t. o. m. begagna de väntorum, som järnvägen med stora ekonomiska uppoffringar anordnat. Jag vill ej vara med om att medverka till ett förhindrande av nya kommunikationsmedels uppkomst och utveckling, men jag tycker, att med hänsyn till det kapital, som staten och andra nedlagt i de gamla, det endast är på sin plats, att de nya få rätta munnen efter matsäcken och ej göra anspråk på, att därför att vi ha fri konkurrens, alla de gamla skola lämnas åt sitt öde. När herrarna komma till tätt bebyggda trakter, så kunna ni ofta nog få se att en järnväg ej kunnat betala ränta på statslån på många år, och att trafiken år efter år går ned, därför att det ej finnes noggranna bestämmelser, under vilka förutsättningar en kommunikationsled bör komma till. Det är inga bagateller, vi här syssla med, utan allvarliga saker. Och jag förklarar för min del, att jag avvaktar med stort intresse resultatet av den utredning, som nu lär vara i gång, och som tredje tillfälliga utskottets ordförande också föll tillbaka på. Då blir det möjligt att granska förhållanden och missförhållanden vid biltrafiken, och det är ingen sak att bagatellisera utan en sak, som man får taga på med allvar för att å ena sidan icke förhindra utvecklingen av ett nytt kommunikationsmedel, som för många landsdelar är till nytta, men å andra sidan icke heller med dess tillkomst laga så, att de förutvarande få de största svårigheter att hålla huvudet över vattnet. Det är ej ekonomiskt att så förfara, och därför, herr talman, har jag tillåtit mig att göra en opinionsyttring i detta brännande spörsmål genom att underteckna motionen.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Med anledning av det sist hållna anförandet vill jag säga, att jag i allt väsentligt kan understryka vad herr Anderson i Råstock anförde. Jag har emellertid endast den invändningen att göra, att detta icke hör till den motion, som nu föreligger till behandling, utan är ett nytt ämne, som skall behandlas för sig och i ett annat sammanhang. Utskottet har icke kunnat komma in på det spörsmål, som herr Anderson i Råstock dragit upp, och som givetvis nu aktualiserats för honom, då han skall ut för statens räkning och köpa upp begagnade, men i gott stånd varande enskilda järnvägar.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vidare upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 10, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 10 måtte få på det sätt föredragas, att endast nummer och kantrubrik vid de olika punkterna uppläsas, allt i den mån icke annat föredragningsätt särskilt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 11*, angående patent- och registreringsverket; och yttrade därvid:

*Ang.
patent- och
registrerings-
verket.*

Herr **Forsell**: Herr talman! Vid denna punkt i utlåtandet föreligger en av mig väckt motion, däri jag föreslagit, att förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket måtte hänföras till lönegrad B 26. Utskottet har avstyrkt motionen och säger, att utskottet vill framhålla, »att enligt utskottets förmenande prövningen av förslaget om uppflyttning i lönegrad av berörda tjänster torde böra anstå, till dess frågan om ämbetsverkets omorganisation blivit slutligen avgjord». Jag vill uttala min tillfredsställelse över, att utskottet, då det nu bestämt sig för ett avstyrkande, givit en sådan formulering åt sin uppfattning i denna punkt. Utskottet har icke andragit något argument mot själva yrkandet på en löneuppflyttning i detta fall utan hänvisat till en framtida omorganisation. Jag ber, säger jag, att få uttala min tillfredsställelse över detta, ty man kan slå fast, att samtliga de ansvariga myndigheter, som haft frågan under behandling, ha förordat en sådan uppflyttning. Och nu är det, som sagt, tillfredsställande att se, att man icke sökt åstadkomma någon motbevisning.

Men det jag här vill komma till, är en vördsam förfrågan till herr handelsministern, vid vilken tidpunkt man kan ha att motse förslag till denna reorganisation. Herr statsrådet å sin sida talar i statsverkspropositionen om, att frågan står i samband med pågående revision av patentlagstiftningen. Det skulle därför även ur denna lönefrågas synpunkt vara av intresse att få veta, när denna revision kan föreligga med sitt resultat. Skulle det visa sig, att revisionen av patentlagstiftningen och omorganisationen av patentverket ligga långt borta i framtiden må man säga, att det ej är tilltalande för känslan, att ett lönekrav, vars rättmätighet i sak man ej vill bestrida, skall skjutas undan till framtiden, till en gräns, som man ej kan se, när den kommer att infalla. Jag menar, att frågan om en rättvis löne reglering ju borde komma till behandling och en positiv lösning tidigare än dessa större frågors lösning, nämligen patentlagens revision och verkets omorganisation för den händelse det skulle visa sig, att denna lösning kommer att förskjutas till ett avlägset fjärran. Jag har, herr

Ang.
patent- och
registrerings-
verket.

(Forts.)

talman, intet yrkande, utan har endast velat göra en vördsam förfrågan till herr statsrådet, när i dessa båda hänseenden eventuellt Kungl. Maj:ts förslag kan vara att motse.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Svensson**: Herr talman! På den fråga, som den senaste ärade talaren framställde, till mig, vill jag lämna det svaret, att meningen är att fortast möjligt få färdig en överarbetning av det förslag till ny patentlagstiftning, som utarbetats av den s. k. patentlagstiftningskommittén. Hur snart denna kan vara färdig, är omöjligt för mig att säga, men det kan väl finnas någon utsikt till, att saken skall kunna läggas fram vid 1928 års riksdag. Att den skulle kunna läggas fram redan till nästa riksdag, därtill tror jag icke, att någon möjlighet finnes.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 12—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkten 45.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för bestridande av vissa kostnader i samband med generalstabens samt artilleri- och ingenjörhögskolans inflyttning i nya lokaler; och blev utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm m. m.

Uti en till riksdagen avlåten, den 12 februari 1926 dagtecknad proposition, nr 125, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade

Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att av förefintliga besparingar å den för garnisonssjukhuset i Stockholm avsedda anslagsposten av det under fjärde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. finge för vissa ändringsarbeten vid nämnda sjukhus ävensom för bestridande av kostnader i samband med flyttning av garnisonssjukhusets apotek tagas i anspråk högst 86,320 kronor.

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte medgiva, att av förefintliga besparingar å den för garnisonssjukhuset i Stockholm avsedda anslagsposten av det under fjärde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. finge för vissa ändringsarbeten vid nämnda sjukhus tagas i anspråk högst 38,820 kronor; och

b) att Kungl. Maj:ts förslag beträffande disponerande av medel för iordningställande av nya lokaler för garnisonssjukhusets i Stockholm apotek icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Wallen, P. Albert Bergström, Pauli, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Kristensson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte medgiva — — — lika med Kungl. Maj:t — — — högst 86,320 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! I punkten A av detta utlåtande är utskottet enigt, men i fråga om punkten B, som gäller anslag till flyttning av statsapoteket, har utskottet delat sig i två hälfter, dels för bifall och dels för avslag. Nu är också i sista punkten utskottet enigt så till vida, att vi gemensamt ha den uppfattningen, att de nuvarande apotekslokalerna äro olämpliga för sitt ändamål, och att apoteket behöver nya lokaler, för såvitt som dess verksamhet i fortsättningen skall utövas på ett tillfredsställande sätt. För övrigt är insikten om detta behov av gammalt datum, ty redan i proposition till 1920 års riksdag signalerades, att apoteket skulle för sitt arbete snarast komma att tillgodoses med ytterligare rum, såväl ett laboratorierum som dessutom ett annat större rum. Nu ha de halva löften, som då gävos, och mot vilka riksdagen då ej hade något att anmärka — liksom knappast nu heller — blivit uppfyllda genom förslaget i propositionen, men utskottsmajoriteten har, trots att även den anser, att de nuvarande lokalerna äro för sitt ändamål otillräckliga och olämpliga, kommit till det resultatet att avslå Kungl. Maj:ts förslag. Då har ju givetvis majoriteten i utskottet nödgats påkalla vissa skäl. Jag ber, herr talman, att få säga några ord om denna dess motivering.

För det första säger utskottet, att enligt av sjukvårdsstyrelsen lämnade uttalanden skulle det för närvarande vara »svårt att yttra sig om apotekets verksamhet, sedan den nya härordningen genomförts». Om detta kan vara ett skäl och om man med detta uttalande från utskottsmajoritetens sida avser att taga under övervägande att sluta upp med apotekets verksamhet, så förstår jag det icke, ty om man är oviss rörande apotekets verksamhet i framtiden efter fjol-årets försvarsbeslut, så borde det kunna begränsas till att iakttaga måttet av de siffror i fråga om omsättning och förtjänst, som skulle kunna visas upp efter ett år eller till dess att någon tids erfarenhet vunnits. Men för att få denna erfarenhet på det sättet mätt, torde det icke vara behöfligt att tvinga apoteket

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)

att fortfarande under ett eller två år arbeta under dessa av hela utskottet samfällt, sålunda också dess majoritet, konstaterade olidliga och otillfredsställande förhållanden. Jag måste säga mig, att en argumentering av det slaget är i varje fall icke en gammal statsutskottsargumentering, utan den måste betecknas såsom resultatet efter ett sökande av motiv för uppskov av frågan, som icke borde vidtagas med hänsyn till angelägenheten av att frågan sent omsider löses.

Vad är det då egentligen sjukvårdsstyrelsen avser, när den uttalar sig tveksamt på den punkten? Det är väl så, herr förste vice talman, att sjukvårdsstyrelsen måste känna sig osäker beträffande värdet av den siffra i fråga om omsättning och förtjänst, som kan framkomma efter ett par års erfarenhet här-om, sedan försvarsbeslutet börjat tillämpas.

Utskottet säger vidare, »att någon ökning av den vid apoteket anställda personalen kunde påkallas». Jag ber också i fråga om detta skäl få säga det, att en utökning av personalen verkar, i den renodlade formulering det skälet erhållit i utskottets utlåtande, som en varning att gå på en ändring av apoteket förr än vi ha klart för oss vilken omfattning verksamheten kommer att taga. Men bakom detta uttalande av sjukvårdsstyrelsen ligger det, att det icke är fråga om någon utökning av den farmaceutiskt utbildade personalen utan blott inskränkning i fråga om behovet av ett manligt laboratoriebiträde. Att först taga fram ett sådant enkelt och begränsat behov, ett behov som givetvis gör sig gällande oavsett vilket beslut riksdagen kommer till, om vi skola behålla denna uråldriga institution, som heter statsapoteket, eller ej, synes mig icke lämpligt, då behovet av arbetskraft — det vill jag understryka — måste på grund av arbetsförhållandena betraktas såsom tillfälligt.

Vidare säger utskottsmajoriteten, »att en lönereglring borde genomföras för den farmaceutiskt utbildade personalen». Ja, mina herrar, även här gäller spørsmålet: skola vi behålla apoteket eller ej? Jag är säker om att åtminstone flertalet av dem, som biträtt utskottsmajoritetens mening, hyser den uppfattningen att apoteket skall bibehållas, men är det så, att apoteket skall bibehållas, framställer jag verkligen den frågan: behöva vi låta oss avskräckas från att vidtaga behövliga rensningsåtgärder i fråga om lokalerna för apoteket blott av det skälet, att det finnes utsikt att en lönereglring kommer att äga rum? Lönereglringar få göras på alla områden, då tiden är mogen, men det lär vara så, att lönereglring måste för denna personal under alla förhållanden, om vi skola bibehålla apoteket, vara ofrånkomlig. Det är verifierat, att löneläget befinner sig mellan 25 och 40 procent under löneläget för personalen vid de civila apoteken. Man måste säga sig att sådana siffror visa ofrånkomligheten av att det i varje fall icke kan dröja lång tid, innan tiden är mogen för riksdagen att ta upp och granska de förhållanden, som kunna uttrycka sig i sådana siffror.

Jag vill i fråga om behovet av apoteket säga det också, att den saken torde vara ganska given, och man behöver blott läsa den kungl. propositionen och i övrigt göra den reflexion, som en enkel kännedom om motsvarande förhållanden ger möjlighet till, för att säga sig, att det skulle vara ett ganska stort äventyr att gå in på en linje, som satte i fråga apotekets framtida bestånd.

Utskottet har emellertid också, i fråga om lokalförhållandena, hänvisat till att möjligen andra lokaler kunna stå till förfogande för apoteket och för dess inflyttning dit. Nu är det så, att det är alla skäl att vi söka behålla apoteket så nära garnisonssjukhuset som möjligt, och då torde icke någon lokal stå att uppbringa, som är lämpligare och mera ägnad därför än den som ifrågasatts såsom lämplig för apoteket i Serafimerlasarettets byggnad.

Hyran för dessa lokaler är en så relativt låg summa, att den icke på något sätt behöver avskräcka. För övrigt är det icke fråga om att bevilja ett anslag på riksstaten av skattemedel för denna flyttning och för ändringen av apotekets lokalförhållanden. Det är ju så, att apoteket självt genom sina inkomster be-

talar kostnaden för flyttningen, och det är endast fråga om att utverka riksdagens medgivande till att av apotekets egna medel får tagas i anspråk det belopp, som är behöfligt och vilken summa är fixerad i den kungl. propositionen.

Herr förste vice talman! Med stöd av de motiv jag sökt lägga fram ber jag att få yrka bifall till den av herr Walles m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr förste vice talman! Man får onekligen det intrycket, att det är ganska svagt ställt för reservanterna, ty annars skulle icke herr Törnkvist i Karlskrona talat så länge om en så pass enkel fråga. Det är en sak som uppgavs för statsutskottet i plenum och som icke motsagts av herrar reservanter, och det är att den föreslagna lokalen för apoteket är icke något vidare över sig lyckligt funnen. Det var icke minst för den sakens skull, som man önskade att icke nu gå in för Kungl. Maj:ts proposition. Det står här indirekt angivet, att man vill, att det skulle ses efter, om det icke kunde finnas någon annan lokal som skulle vara lämpligare, då apoteket skall stå under arméförvaltningens överinseende. Jag tycker, att det vore rimligt. Det skiner igenom, att den föreslagna lokalen, som man skulle våga så stora kostnader på, är allt annat än utmärkt för sitt ändamål. Så åtminstone låg diskussionen i statsutskottet. Jag ber att få framhålla, att detta ärende icke hör till den avdelning i statsutskottet som jag tillhör, men då det icke fanns någon inne i kammaren från första avdelningen, då jag begärde ordet, så tillät jag mig göra det. Det närmare försvaret för avdelningens synpunkter överlåter jag till vederbörande. Men såvitt utomstående kunde fatta vid utskottets sammanträde, äro utskottsmajoritetens skäl välgrundade, varför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Det är nästan tröstlöst att ha en fråga till avgörande, där olika meningar råda, då kammaren är så gott som tom på medlemmar. Därför är det mera till protokollet man kan anföra sin uppfattning än till närvarande kammarkamrater. Emellertid måste jag säga, att om det skall talas så, som herr Olsson i Kullenbergstorp gjorde, om starka och svaga skäl, får jag uttala den uppfattningen, att ett utskottsavstyrkande på så svaga skäl som här skett eller rättare sagt på delvis så oriktiga skäl som här skett, det har jag icke ofta varit med om. Jag brukar icke i onödan reservera mig i utskott, där jag deltagit i arbetet, men jag kan icke finna, att det är rimligt att avstyrka Kungl. Maj:ts proposition på sådana skäl som här anförts.

Det är beklagligt, att det beträffande ärenden, som förekomma från första avdelningen i statsutskottet, förekommer, att det lämnas uppgifter om vad som under hand meddelats, vilka uppgifter icke sammanfalla med de uppgifter som lämnats avdelningen. Det gjordes i statsutskottet en stor affär av att 1919 det hade utarbetats ett förslag på detta område, där man tänkte sig få lokaler för apoteket tillgängliga inom det nuvarande området, och jag tror, att åtskilliga av utskottets ledamöter togo intryck därav. Det framställdes icke öppet men förstuckat, att det var en illojalitet, som begåtts mot riksdagen. Jag har förskaffat mig uppgift om arten av de meddelanden, som generalfällläkaren lämnat inför första avdelningens ledamöter. Det framgår av det samtal jag haft med honom — och jag tror, att jag vågar utgå från att hans meddelanden icke äro i någon mån oriktiga, i all synnerhet som de bestyrkts genom samtal med vederbörande — att han framhållit inför statsutskottets delegation, att anledningen till att ett av de rum, som var tal om i

*Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)*

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)

1919 års riksdagsskrivelse, icke blivit taget i anspråk var den, att det icke var så beläget, att det lämpligen kunde tagas i anspråk för apoteket. Sedan hade det ena rummet tagits i anspråk, men det andra rummet hade måst användas till undersökningsrum för Stockholms garnisonssjukhus. Förhållandet var nämligen det, att de värnpliktiga och stamanställda, som fördes in till sjukhuset, voro hänvisade till att sitta i en lång korridor i långa rader. Sjukhuset hade icke, förrän den nye chefläkaren ditkom, haft något undersökningsrum, utan undersökningarna hade måst ske i korridoren. Det kunde icke anses vara förenligt med en human sjukvård, att det icke skulle finnas något undersökningsrum, där läkaren kunde undersöka värnpliktiga och stamanställda sjuka. Den nuvarande chefläkaren gjorde med synnerlig rätt gällande, att om han skulle svara för en human sjukvård, behövde han ett rum att undersöka de sjuka i, och så blev det ena rummet, som det gjordes sådan affär av från avdelningens sida, undersökningsrum för de sjuka. Detta har meddelats av generalfältläkaren till statsutskottets första avdelning, men det hördes icke ett ord om detta i debatten i statsutskottet. Om dessa upplysningar lämnats där, hade åtskilliga, som togo intryck av talet om den illojalitet, som visats emot riksdagen, icke tagit intryck av detta. Nu har jag velat meddela kammaren, att det finnes icke, såvitt jag kan bedöma, någon grund för något uttalande i den riktningen, att illojalitet är begången i förhållande till den utredning av år 1919, som omnämnts här.

För mig står det såsom förvånansvärt, att icke någon enda man utom den socialdemokratiska delegationen i utskottet velat stödja Kungl. Maj:t. De borgerliga partierna göra ju anspråk på att hysa ett större intresse för försvaret än socialdemokraterna, och därför är det obegripligt, att det här blivit en borgerlig samling för avstyrkande av förslaget. Vad innebär då i själva verket det förslag, som framlagts från Kungl. Maj:ts sida? Jo, det innebär, att man måste efter erfarenheterna från världskriget ha ett visst upplag av medicamenter. Om man icke har det, blir det, såsom det skedde vid världskrigets utbrott, nödvändigt att köpa upp sådana till de mest uppskruvade priser. Man måste hålla ett visst förråd av medicamenter tillgängligt för en eventuell situation, som kan uppstå, så att man icke blir, på sätt som skedde vid världskrigets utbrott, obarmhärtigt uppskörtad från droghandlars och apotekares sida. Men om man skall kunna hålla ett sådant förråd, är det klart, att det måste få omsättning. Man kan icke lagra dessa medicamenter, utan det måste vara cirkulation, en användning, som gör att förrådet får förnyelse. När det kan göras, såsom förslaget innebär, så att det icke kostar staten någonting utan det bär sig självt som affärsföretag, under förutsättning att det får behövliga yttre betingelser, då frågas vad herrarna från de borgerliga partierna ha för omtanke om försvaret, när de vilja slå ihjäl detta Kungl. Maj:ts förslag? Det nuvarande apoteket är odugligt, det äro alla anse om, och likaså att det finnes fördelaktiga lokaler inom Serafimerlasarettets område för ändamålet. Om man då ställer det tillika på det sättet, att medicamentförrådet flyttas dit, kan man gå ut ifrån såsom mycket sannolikt, att även Serafimerlasarettet kommer att gå in såsom kund i detta garnisonsapotek, och då blir det ändå bättre ur ren affärssynpunkt. Den cirkulation inom medicamentförrådet, som behövs, kommer att förlöpa fortare och lämpligare.

Jag måste säga, att jag sett åtskilligt, men icke en så underlig handläggning, som kommit detta ärende till del, då det åstadkommits en borgerlig samling för att förhindra att garnisonssjukhusets apotek skall få tillräckliga lokaler, så att det kan skötas någorlunda affärsmässigt och staten skall ha ett medicamentförråd, som alltid är fullt brukbart, sådant, att det icke ger möjlighet att kunna skörta upp staten, ifall det blir sådana förhållanden, som vi dock varit med om under vår tillvaro. Det är för mig oförklarligt, att

man kan avslå ett sådant förslag som detta, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till detta förslag.

Jag har noggrant granskat detta förslag och samrätt med sakkunniga så att jag känner mig fullt övertygad om att det är ingenting annat än rent sakliga synpunkter, som framförts från Kungl. Maj:ts sida för påståendet, att de nuvarande apotekslokalerna äro odugliga. Vi kunna få nya lokaler för en hyressumma av 8.000 kronor, medan, om vi taga lokalerna i Hantverkargatan 27, hyran skulle uppgå till 15,000 kronor. Apoteket behöver och vi behöva ett medikamentförråd, som ständigt har friska och så att säga sunda mediciner, men för att så skall ske, måste det vara en viss omsättning i rörelsen. Då man samtidigt kan få Serafimerlasarettet såsom en stor kund, tycker jag detta vara så klokt att det är mycket egendomligt att vi kunna här ha en majoritet för avslag. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Det var en synnerligen svår beskylning, som herr Rydén riktade mot statsutskottets första avdelning, då han sade, att vi skulle ha kommit med oriktiga upplysningar, och att dessa upplysningar i sin ordning föranlett statsutskottets övriga ledamöter att fatta ett beslut, som icke är sakligt grundat. Vi skulle rent av lurat våra kamrater i utskottet. Jag vet icke vad han egentligen stöder den beskyllningen på, ty vad som anförts här av avdelningens ordförande kan omöjligt hänföras till de oriktiga upplysningarna, och faktum är, att år 1919 anfördes såsom motivering för apotekarnas löne reglering, att det skulle anskaffas nya lokaler och på grund av utvidgningar och det ökade arbetet ansågs det nödvändigt, att apotekarna fingo en löne reglering.

Så sade herr Rydén, att det var rent upprörande av statsutskottets borgerliga ledamöter att avslå denna proposition och att detta icke vittnade om någon god tanke om armén. Gentemot detta vill jag anföra, att vi alls icke bestritt, att apoteket kan behöva nya lokaler, men vi ha däremot bestritt, att den lokal, som avses att tagas i anspråk, är den lämpligaste, som för detta ändamål skulle kunna tänkas. Avdelningens flesta ledamöter ha gjort sig förvissade om att denna tvättinrättning, som skall upphöjas till rang, heder och värdighet av apotek, är absolut olämplig för detta ändamål, och under sådana förhållanden ha vi trots, att man mycket väl kan skjuta på saken ett år. Har man ända sedan år 1919 gått ut ifrån att man skall ha nya lokaler för apoteket och har man kunnat stå ut med förhållandena i det gamla apoteket under dessa år, skall man väl kunna göra det ett år till, så att man bleve i tillfälle att undersöka, huruvida icke arméförvaltningen har någon lokal, som kunde bli lämpligare för detta ändamål.

Vad sedan beträffar herr Rydéns tal om att för omsättningen i medikamentförrådet det vore nödvändigt att komma i närmare kontakt med Serafimerlasarettet och få Serafimerlasarettet som kund, kan jag verkligen icke se något hinder för att Serafimerlasarettet när som helst skulle kunna bli kund åt arméns apotek även i dess nuvarande lokaler. Jag kan således icke förstå, vad detta talet om Serafimerlasarettet som kund har med denna fråga att skaffa. Längre är väl ändå icke avståndet mellan det gamla apoteket och Serafimerlasarettet än att man mycket väl kan hämta medicinen därifrån, och nog tror jag, att frågan om omsättningen av medikamenten låter ordna sig även om medikamentförrådet under ytterligare ett år skulle vara förlagt till sina nuvarande lokaler. Jag medger gärna, att de nuvarande apotekslokalerna äro otidsenliga och behöva utbytas, men alldenstund det icke tycks finnas någon enligt statsutskottets förmenande för ändamålet lämplig lokal, tycker jag verkligen, att om den saken först bör göras en undersökning, innan man nedlägger 86,320 kronor på detta apoteks förflyttning.

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)

Vidare sade herr Rydén, att apoteket var en så fin affär, att det självt kunde bära sina omkostnader, och det är riktigt. Men vinsten på detta slags rörelse är beroende på de priser, som åsättas medicinen, och i detta fallet är det ju på det sättet, att detta apotek tillämpar den vanliga medicinaltaxan med den rabatt, som lämnas åt större förbrukare. Det är emellertid mycket troligt, att en enskild apotekare, som fick lov att sälja de mängder medicin, som det här är fråga om, skulle kunna lämna en något större rabatt än den vanliga. Jag anser förstås, att apoteket bör ha sin egen apotekare, och jag vill visst icke på något vis motsätta mig, att apoteksrörelsen får ordentliga lokaler. Men såsom frågan nu ligger till, tror jag verkligen, att kammaren gör klokt i att bifalla utskottets förslag. Då får man frågan till utredning och den kommer eventuellt åter nästa år i bättre läge. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det förefaller mig verkligen märkligt, att man anser det icke vara någon skada att skjuta på frågan ännu ett år och låta frågan »ligga till sig». Detta är emellertid egentligen icke något argument. Man kan ju skjuta på allting ett år, men det bör vara ganska bärande motiv för ett sådant skjutande. Faktiskt är det så, att man skjutit på frågan i ett flertal år, och jag för min del är fullt förvissad om att riksdagen, om den väntar ett, två, tre eller fyra år framåt, icke kommer att få några andra och mera bärande motiv för en omedelbar flyttning än dem, som föreligga i Kungl. Maj:ts proposition. Det skulle blott vara att tillfredsställa vår gamla lust till försiktighet, till att icke handla för överilat i ett ärende, som faktiskt legat under behandling, fastän med en intervall, ett stillestånd, under sex à sju år.

När utskottet förutsätter, att det finns lokaler, som stå under arméförvaltningens överinseende och som möjligen kunna anses lämpliga, vilket icke undersökts, enligt vad framgår av utskottets yttrande, får man ju säga, att man torde väl kunna få en viss uppfattning om en fråga som denna utan ingående utredning. Det lär vara av kännare på området klarlagt, att andra lokaler, som stå under arméförvaltningens överinseende och som kunna tagas i anspråk för ett garnisonsapotek, icke finnas. Då skulle ju en utredning med vetskapen om detta faktiska förhållande vara att med öppna ögon utan vidare negligera sakliga argument blott för lusten att få skjuta på ett ärende, som man tycks av skäl, som för mig åtminstone stå ouppklarade, vill skjuta på.

Sedan talades här, herr förste vice talman, om olämpligheten av dessa lokaler, som nu ligga inne på gården vid Serafimerlasarettet. Huru kan man uttala sig om deras olämplighet? För närvarande är där en tvättinrättning. Där pågick arbetet med tvättning under högtryck — åtminstone fingo vi det intrycket. Det är ju självklart, att apoteket icke skall utan vidare flytta in i denna tvättinrättnings lokaler, utan först sedan dessa blivit renoverade, restaurerade och för sitt nya ändamål iordningställda. Det torde också vara klart, att lämpligare plats än vid Serafimerlasarettet knappast står att uppbringa såväl med hänsyn till läget nära garnisonssjukhuset som också därtill att ett apotek som detta naturligtvis icke skall läggas i något palats vid en stor öppen plats med trädplanteringar o. dyl., utan det bör rimligtvis med hänsyn till sin begränsade kundkrets läggas så att det får så litet utrymme som möjligt och icke stänger några legitima intressen och behov av lokaler med bättre läge.

För övrigt vill jag säga — jag var själv med om första avdelningens vandring dit — att ingen av avdelningens ledamöter kom med sin kropp innanför dörrarna d. v. s. den yttre portalen. Man tog en okulär besiktning över lokalen i dess helhet på ett sådant sätt, att man kunde någorlunda bilda sig en bestämd uppfattning om lokalens lämplighet efter inredningen för det ifrågasatta än-

damålet. Det är fullkomligt orimligt att på sådana grunder utdöma lokalerna såsom olämpliga. Fullkomligt orimligt! Och jag vill säga, herr förste vice talman, att den hyra, som här betingas, 8,000 kronor, i vilket belopp jämväl ingå kostnader för värme, är praktiskt taget en betalning till staten. Utbetalningen går visserligen till Serafimerlasarettet, men Serafimerlasarettets och statens inbördes ekonomiska samverkan är såsom känt av den beskaffenheten, att utbetalningen faktiskt blir en utbetalning till staten. Vi taga sålunda endast här i anspråk ett utrymme, som anses vara lämpligt, och som av myndigheterna, sjukvårdsstyrelsen och chefläkaren vid garnisonssjukhuset anses vara lämpligt, och deras omdöme tillmåter jag större betydelse än det omdöme, som första avdelningens medlemmar efter en ytterst okulär besiktning vid ett flyktigt besök på platsen bildat sig. Jag har, som sagt, ansett det vara lämpligt att ta en sådan lokal i anspråk, som myndigheterna funnit passande, och som kan bereda apoteket ett behöfligt och av hela utskottet konstaterat behöfligt vidgat utrymme och bättre laboratorielokaler för utövande av denna sysselsättning. Jag kan således, herr förste vice talman, trots det uttalande, som gjorts av representanten för utskottsmajoriteten, icke finna annat än att det är fullkomligt orimligt, om riksdagen skulle avslå det kungl. förslaget och göra apotekets arbetsförhållanden ännu ett år och kanske längre tid fullkomligt olidliga och orimliga. Jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till reservationen.

*Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset
Stockholm
m. m.
(Forts.)*

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Herr Rydén anförde som skäl för sin uppfattning, att apoteket behövde omsättning, och det skall jag ge honom fullständigt rätt i. Är det emellertid skäl i att lägga apoteket inne på en gård, om man egentligen skall vinna någon större avsättning? Man brukar ju i sådana fall lägga rörelsen till någon av de stora trafiklinjerna. Så har jag trott åtminstone, och herrarna få ursäkta, att jag fortfarande har den tron, att det då icke är lämpligt med den förläggning, som man här har föreslagit.

Över huvud taget var herr Rydén så ytterst förvånad över den borgerliga samlingen, som han uttryckte sig, ty det var ju de borgerliga, som skulle vara försvarsvänliga. Ja, jag blev för min del lika mycket förvånad över herr Rydéns sätt att argumentera om detta apotek. Det är väl ändå icke herr Rydéns mening, att apotek äro ett försvarsvapen mot främmande inkräktare. Kanske herr Rydén tillmåter dem en sådan egenskap, men det framhöll han åtminstone icke i utskottet. Vi ha, det försäkrar jag åtminstone vad mig beträffar, icke samlats på någon linje för borgerlig samling eller icke borgerlig samling. Det är mig alldeles likgiltigt. Då tycker jag verkligen, att man skulle hålla inne med sådana löst utkastade historier. Det tycks tyda på att det måtte vara litet kient beställt med sakskaalen, när man vädjar till sådana argument, som herr Rydén kastar in i diskussionen. Jag har velat understryka, att för mig spelar den politiska åskådningen icke den allra minsta roll vid dessa frågor avgörande, men måhända gör den det för herr Rydén.

Herr **Rydén**: Herr talman! En riktig förnärmelse mot herr Olsson i Kullenbergstorp skulle jag göra mig skyldig till, om jag skulle uttala vad jag egentligen tänker om hans sista anförande, men så mycket är väl ändå klart för kammaren, att till försvaret höra icke blott vapen och ammunition, utan jag trodde, att dit också hörde de rent humanitära saker, som sammanhånga med läkarvård och sjukvård och sådant. Menar herr Olsson i Kullenbergstorp verkligen, att frågan om en ordnad läkarvård för de människor, som kunna bli skadade under krig, icke sammanhänger med försvarets angelägenheter? Jag har den uppfattningen, att de områden, där det skulle vara den minsta anledningen att kivas i försvarsfrågan, äro de delar av försvarsberedskapen,

Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)

som bestå i att man har lasarett för dem, som eventuellt skulle komma att behöva vård, och att man har läkemedel och dylikt för de människor, som kunna bli offer, ifall en katastrof kommer.

Det har nu uppgjorts en plan för huru man skall ordna med tillgången av medikamenter i landet, så att man icke strandsättes på det sätt, som skedde år 1914 och 1915, då vi måste skaffa medikamenter och på grund av läget blevo uppskörtade och klådda i yttersta grad av alla dem, som kunde komma åt att göra det. I den nu uppgjorda planen ingår, att man skulle ha ett medikamentsförråd, som vore så att säga levande. Detta skulle icke komma att kosta något, därför att apoteket skötes som en affär och bär sig såsom andra apotek bära sig. Man skulle därigenom på vissa punkter i landet kunna ha stora medikamentsförråd, som icke egentligen skulle kosta staten något utav det skäl, jag nyss nämnde, och som funnos tillgängliga, om man en gång till skulle komma i samma läge som 1914.

Jag kan icke säga annat än att jag tycker, att det är en försvarsangelägenhet, att man möjliggör för de militära myndigheter, som svara för arméns sjukvård och läkarvård, att förverkliga denna tanke, men skola de kunna göra det, så måste de väl i all världens namn först och främst ha lokaler, som äro mänskliga och tillräckliga. Man måste också skapa de yttre betingelserna för att medikamenterna skola kunna omsättas genom avsättning till något sjukhus. Går man ut med och förlägger apoteket till den stora marknaden vid de stora trafiklederna, blir det fråga om helt andra penningssummor och risker. Garnisons-sjukhuset själv är ju en stor förbrukare av läkemedel, och kunde så Serafimerlasarettet bli den andra stora huvudkunden, finge man den erforderliga cirkulationen i medikamentsförrådet, så att medicinen kunde hållas förstklassig.

Herr Jönsson i Revinge sade, att det är ju icke längre avstånd än att Serafimerlasarettet kan köpa sin medicin därute, där herrarna tänka sig, att apoteket skall ligga. Jag vill då framhålla, att hur stor vikt sjukhusen fästa vid att ha ett apotek nära tillgängligt visas bäst därav, att i detta ögonblick har det medgivits apoteket Lejonet här i staden att inrymma en filial i Serafimerlasarettets lokaler. Det är ju klart, att i samma ögonblick, som garnisons-sjukhusets apotek blir förlagt inne på Serafimerlasarettets område, bortfaller behovet av att ha en filial av ett privat apotek i lasarettet, utan Serafimerlasarettet skulle naturligtvis använda statens medicinförråd, då det hade det samma tillgängligt på detta sätt.

Jag skulle egentligen vilja veta vilka lokaler herrarna tänka på. Det nämndes två under diskussionen i statsutskottet. Den ena var en lokal i Hantverkaregatan 27, som ligger intill garnisonssjukhuset. Utan att i något avseende ge bättre lokaler eller bättre läge ur Serafimerlasarettets synpunkt kostar denna lokal dubbelt så mycket i hyra. Man har också talat om ett militärt etablissemang. Jag har frågat flera, vad det skulle vara. Är det verkligen Svea ingenjörkårs kaserner, som herrarna tänka lägga garnisonssjukhusets apotek uti? Jag vill i så fall erinra om att Svea ingenjörkårs kaserner ha, kan man säga, icke blivit omsedda för en längre tid. De inrymma för närvarande husvillan här i Stockholm, och för övrigt ligger frågan om försäljning av Svea ingenjörkårs kaserner till Stockholms stad som bekant för närvarande under direkta förhandlingar mellan kronan och Stockholms stad i samband med ordnandet av frågan om Norr Mälarstrand. Såvitt jag kan bedöma, är det ingenting annat än svepskäl, som man kommer med gentemot Kungl. Maj:ts förslag.

När vi nu ha här i landet en jag vågar säga utomordentligt präktig man, som står i spetsen för arméns sjukvårdsväsen, som har skapat en civil, humanitär anda i vårt militära sjukvårdsväsen och samarbete med länen och med civila myndigheter, och som har infört en helt annan och humanitär sjukvård än vi någonsin drömde om för ett årtionde sedan, och när denne man nu har gjort

upp en plan att, utan att staten behöver kosta ut något, ty det bär sig själv, få tillräckliga medikamentsförråd tillgängliga, ifall det en gång skulle komma att behövas — det behöver ju icke vara krig utan sådana förhållanden som år 1914 — då frågar jag, om de skäl, som ha anförts, verkligen äro tillräckliga för att man på den grund skall vägra sin medverkan. Det gäller här 47,500 kronor. Jag kan icke finna, att det föreligger något verkligt skäl för att man icke skall kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag som är väl genomtänkt och som har landets främsta medicinska myndigheter bakom sig.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman! Då jag varit med i handläggningen av detta ärende i avdelningen i statsutskottet, anser jag mig i detta sammanhang böra yttra några ord i frågan. Första avdelningen gjorde ett besök vid garnisonssjukhuset, och vi funno därvid, vilket ju från alla håll bestyrkts, att lokalerna för det nuvarande apoteket icke vore fullt lämpliga för sitt ändamål. Vi besökte vidare den lokal, som av Kungl. Maj:t har föreslagits i propositionen för ändamålet, och åtminstone fick jag det intrycket — vi voro aldrig inne i lokalerna, som herr Törnkvist sade — att visserligen kunde de mycket väl inredas, så att de blevo lämpliga för ändamålet, men frågan var, om icke lokalen var onödigt stor och framför allt onödigt dyrbar. Den skulle ju kosta 8,000 kronor om året i hyra. Vi gjorde då den reflexionen: Kan man icke på annat ställe för billigare pris få en lika lämplig och bra lokal? Nu sägs det i propositionen, att man från byggnadsstyrelsen har inhämtat uppgifter om de lokaler, som kunde disponeras för ändamålet, och byggnadsstyrelsens svar har sålunda utgjort basen för Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t har emellertid icke gjort samma hemställan till arméförvaltningen, huruvida icke under arméförvaltningen fanns någon byggnad, som lika väl kunde lämpa sig för ändamålet.

När vi sålunda icke voro övertygade om att den föreslagna platsen vore den lämpligaste, låg det ju nära till hands för oss att säga, att vi borde väl få reda på, om det icke under arméförvaltningen funnes någon lokal, som bättre kunde motsvara våra anspråk. Nu ha vi visserligen av herr Rydén, men först i dag och icke under utskottsbehandlingen, fått höra, att bland de byggnader, som arméförvaltningen disponerar, icke skulle finnas någon lämplig, men det är just detta, som herr Rydén nu anför, som vi skulle vilja få bestyrkt av Kungl. Maj:t, och det är därför, som vi yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har intet bemyndigande att tala om arméförvaltningens byggnader i Stockholm, eftersom de icke höra till det departement av arméförvaltningen, som jag förestår, utan under fortifikationsdepartementet, men vi veta ju, vad armén har för lokaler ute på Kungsholmen. Kan någon människa säga, om det finns något annat än Svea ingenjörkårs kaserner, som sedan åtskilliga år lämnats utan tillsyn, som användas för husvilla, och som det är fråga om att försälja? Jag har som sagt intet bemyndigande och är icke chef för den avdelning, som har hand om dessa saker, men jag känner icke till någon annan lokal, som i detta fall kan komma i fråga.

Jag vill säga till herr Holmgren, att skall man tänka sig att kunna få understöd till de grenar av försvaret, som ha med det direkta kriget att skaffa, skall man icke gå till väga på det sättet, att man försöker åsidosätta eller vråka åt sidan de rent humanitära delar, som sammanhänga med försvaret, de som ha med läkarvård och sjukvård att göra. De äro minst lika viktiga och böra i minst lika stor utsträckning vara föremål för det allmännas och statens om-

*Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)*

*Ang.
vissa änd-
ringsarbeten
vid garnisons-
sjukhuset i
Stockholm
m. m.
(Forts.)*

sorger som de grenar av försvarsväsendet, som ha med det direkta kriget att skaffa.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Törnkvist i Karlskrona, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 68, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 84 ja och 105 nej, varjämte sex av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 14.

*Ang.
inrättande av
en särskild
kyrklig över-
styrelse.*

Statsutskottets utlåtande, nr 69, i anledning av väckt motion angående inrättande av en särskild kyrklig överstyrelse föredrogs; och begärdes ordet därvid av

Herr **Hallén**, som yttrade: Herr talman! Endast i all korthet några få ord. Jag ämnar för ingen del yrka annat än bifall till utskottets hemställan. Det är endast några ord i utskottets avstyrkande motivering, som jag anser verkligen påkalla en liten gensaga.

Utskottet säger ungefär mitt på sista stycket, att »mot den form, förmedelst vilken denna decentralisation sedan gammalt genom domkapitlen fungerar, torde några sakliga erinringar näppeligen kunna göras». Det är onekligen med en viss häpnad och förvåning, som man läser ett sådant påstående från utskottets sida, då riksdagen, om jag minnes rätt, för 14 eller 15 år sedan tog ett initiativ för att få frågan om domkapitlens fullständiga omorganisation bragt under utredning. Jag tror, att det var 12 eller möjligen 13 år sedan, som den s. k. domkapitelskommittén tillsattes, och det har gått åtskilliga år, sedan den avlämnade sitt betänkande angående omorganisationen av domkapitlen. Den lösning av denna fråga, som denna kommitté föreslog, innebar, som vi nog torde ha oss bekant, en slags tuklyvning av domkapitlen på så att säga en skolavdelning och en speciellt kyrklig avdelning. Att icke någon regering senare har upptagit detta kommittéutlåtande för att därpå bygga en framställning till riksdagen, förvånar mig alls icke, ty tiden har ridit så fort,

ett det förslag, som då framlades, nu måste betecknas som i alla avseenden otidsenligt. Men kvar står naturligtvis riksdagens förut gjorda uttalande om att den kyrkliga stiftsstyrelse, som vi äga i form av domkapitlet, är i hög grad otidsenlig och väl förtjänt av att ändras från grunden, revideras och moderniseras. Jag vill erinra om, att justitieministern i sitt uttalande i en av riksdagen förut i år bifallen proposition har ställt i utsikt, att en sådan grundlig utredning i fråga om den kyrkliga styrelsen, såväl när det gäller stiftet som möjligen även när det gäller den centrala styrelsen, skall komma till stånd, och då kan det behövas en sådan erinran gentemot detta utskottets påstående, vilket, såvitt jag kan förstå, icke kan vara tillkommet annat än så att säga i hastigt mod eller genom något förbiseende.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till statens bakteriologiska, rättskemiska och farmaceutiska laboratorier; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlönings- och pensionsförmåner för personal vid Kävlinge—Sjöbo järnväg, som vid statens övertagande av nämnda järnväg övergått i statens järnvägars tjänst, anförde

*Ang.
avlönings- och
pensionsförmåner
för viss
personal vid
Kävlinge—
Sjöbo järnväg.*

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har intet särskilt yrkande att framställa. Jag begärde ordet endast för att säga, att jag vid behandlingen på avdelningen gjorde en hemställan till avdelningens ledamöter, huruvida man icke på något sätt kunde ge uttryck åt, att denna personal skulle få så att säga fritt tävla med sina nyblivna kamrater vid statsbanorna. Det förklarades då från flera håll inom avdelningen, att detta vore självklart, sedan de en gång övertagits av staten. Det är endast detta, jag här velat påpeka, att sådan har uppfattningen varit.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 17.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Väderstad—Skänninge—Bränninge järnvägsaktiebolag; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 18.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten inom det s. k. Preisiska huset samt beredande av bostad för landshövdingen i Stockholms län m. m.

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.*

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 20 februari 1926 dagtecknad proposition, nr 169, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels medgiva, att för iordningställande i enlighet med av departementschefen förordad förslag av vissa utrymmen i det s. k. Preisiska huset samt för utökning av värmeledningen inom handelsdepartementets lokaler i fastigheten nr 6 i kvarteret Rosenbad finge av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden tagas i anspråk ett belopp av 23,000 kronor, dels ock för anordnande inom sistnämnda fastighet av bostad för landshövdingen i Stockholms län samt för införande av värmeledning i samma bostad för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 28,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte medgiva, att för iordningställande i enlighet med av utskottet förordad förslag av vissa utrymmen i det s. k. Preisiska huset samt för utökning av värmeledningen inom fastigheten nr 6 i kvarteret Rosenbad finge av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden tagas i anspråk ett belopp av 33,000 kronor.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Widell, Rosén, Johan Bernhard Johansson, Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blädinge och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

av herrar *C. Petrus V. Nilsson* och *Olsson* i Kullenbergstorp.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Då 1920 års riksdag beslöt att om- och tillbygga det s. k. Preisiska huset i Stockholm, anförde riksdagen, att det med hänsyn till svårigheten att tillgodose vissa statsinstitutioner med lokaler fortfarande kunde ifrågasättas, huruvida icke jämväl den del av fastigheten, som i Kungl. Maj:ts förslag var avsedd till ämbetsbostad, borde inrättas till ämbetslokaler och landshövdingen även framdeles borde beredas bostad på annat sätt. På sin tid inköpte staten den s. k. Rosenbadsfastigheten, och det anfördes då från statsutskottets sida, att behovet av ämbetslokaler i riksdagens närhet var så stort, att utskottet för den skull tillstyrkte detta inköp, som också blev av riksdagen beslutat.

Nu har emellertid sedan en del omflyttningar och förflyttningar skett, som jag icke närmare skall gå in på, Kungl. Maj:t begärt, att en våning i denna Rosenbadsfastighet skall upplåtas till bostad åt landshövdingen i Stockholms län. Utskottsmajoriteten har i sitt utlåtande uttalat, att enligt utskottets mening kunna tvivelsutan vissa betänkligheter resas mot att här iordningställa en bostad åt nämnde landshövding. Därtill kommer, att det alltjämt förefinnes behov av ämbetslokaler, enär det nu på åtskilliga håll måste hyras lokaler för vissa ämbetsverk. Även fastän utskottet understrukit, att landshövdingen, om lägenheten behöves för annat ändamål, skall vara skyldig att avflytta, så skall det säkert vilja mycket till, för att man skall uppsäga en landshövding från hans bostad, sedan han en gång flyttat in i den. Det måste ock vidhållas, och det uttalande, som gjordes vid inköpet av denna fastighet, gjordes därför att den låg i riksdagens närhet och därför att man ville tillgodose tillräckligt med lokaler för ämbetsverken. Det bör också erinras om, att den hyra, som staten skulle få vidkännas för landshövdingens bostad, jämte uppvärmning av den-

samma uppgår till över 20,000 kronor, och denna summa är ju lika stor som landshövdingelönen. Det torde knappast vara i enlighet med statsutskottets och riksdagens principer att på detta sätt bevilja fördelar, även om som i detta fall det är till en förtroendemans i riket. Det har under åttonde huvudtiteln beträffande våra seminarier ofta framställts krav på bostäder åt rektorerna vid dessa seminarier, men riksdagen har de sista åren konsekvent gått in för att de i stället skulle erhålla hyresersättning. Landshövdingen i Stockholms län har nu, såsom framgår av utlåtandet, en årlig hyresersättning av 9,600 kronor. Genom anskaffning av bostad skulle alltså statens omkostnader mer än fördubblas.

Man skulle kunna göra den invändningen, som också säkerligen göres, att varför skall landshövdingen i Stockholms län vara så gott som den enda, som icke erhåller bostad. Mot detta vill jag erinra, att när den nuvarande landshövdingen tillträdde ämbetet, fick han från början uppbära hyresersättning och två landshövdingar före honom i samma län ha också åtnjutit hyresersättning. Man har alltså icke på något sätt velat beröva honom någon bostad, som han förut haft, utan endast tillämpat samma principer som förut, nämligen att tilldela honom hyresersättning.

Nu tillkommer ju också den omständigheten, att när regleringen av landshövdingarnas löner nyligen av riksdagen fastställdes, förekom det i riksdagens skrivelse härom en passus, där det sades, att om staten så krävde, skulle landshövdingarna åtnöja sig med hyresersättning. Kungl. Maj:t framställer nu det kravet, att landshövdingen i Stockholms län skall i stället för hyresersättning beredas ämbetsbostad, och som skäl anför mången, att han icke har möjlighet att utöva sin representationsskyldighet i en vanlig bostadsvåning. Det kan ju vara riktigt, men härutinnan är det icke så liten skillnad mellan denne och övriga landshövdingars skyldigheter. Landshövdingen i Stockholms län har nämligen ingen representationsskyldighet förutom själva länsrepresentationen. Genom att han bor i huvudstaden, blir han befriad från de representationsskyldigheter, som en och annan gång drabba övriga landshövdingar.

Härtill kommer ett annat skäl, som ju också bör tagas med i räkningen, och det är, att det kan vara tvivel underkastat, huruvida man allt framgent bör behålla i statens ägo det s. k. Preisiska huset vid Drottninggatan. Det torde icke vara mer än en mening därom, att det för staten är oekonomiskt att behålla detta hus för länsstyrelsens räkning. Jag kan nämna, att enligt vad som upplysts i utskottet, är detta det enda hus vid Drottninggatan, som har bostäder utmed gatan på nedre botten. Säkerligen skulle där liksom i andra hus kunna bli fina affärslokaler, som skulle i hyra ge så mycket, att därmed kunde förräntas och amorteras kostnaderna för såväl bostad åt landshövdingen som lokaler åt länsstyrelsen. Det är denna synpunkt, som för reservanterna varit den bärande. Jag vet nog, att man för närvarande knappast kan komma fram med ett sådant yrkande, då staten så nyligen låtit verkställa en reparation av detta hus, vilken dragit en kostnad av mellan 400,000 och 500,000 kronor, om jag minns rätt, men det lär nog i en snar framtid vara det enda riktiga att försälja detta s. k. Preisiska hus och förflytta länsstyrelsen till andra lokaler och i samma hus inrätta en bostadsvåning åt landshövdingen. Efter de upplysningar som erhållits om värdet å denna fastighet, är jag övertygad om att man genom en försäljning skulle få mer, än vad som behövdes för uppförandet av nya lokaler åt länsstyrelsen och en bostad åt landshövdingen.

Det är alltså ur ren sparsamhetssynpunkt och för att hålla sig till de uttalanden, som riksdagen gjorde 1920 med avseende å landshövdingarnas bostäder, som reservanterna anse, att man icke nu bör vidtaga denna anordning, endast därför att det händelsevis blir en våning ledig i Rosenbadsfastigheten, om nu folkskollärarnas pensionsinrättning flyttar därifrån, som tanken är, till det

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.

(Forts.)

s. k. Preisiska huset. Med hänsyn till den ståndpunkt, som riksdagen intog 1920, och till det faktum, att landshövdingelönerna nyligen reglerats, anse reservanterna, att alla skäl tala för deras mening, att vi fortfarande skola betala hyresersättningen 9,600 kronor åt landshövdingen i Stockholms län.

Med denna motivering, herr talman, yrkar jag bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Som kammarens ledamöter redan torde ha funnit dels av propositionen och dels av utskottets utlåtande, är en av anledningarna till att denna fråga nu förts fram till riksdagen den, att byggnadsstyrelsen, som hittills har disponerat en del lokaler i Preisiska huset, inom de närmaste månaderna, man har tänkt sig den 1 juni, kommer att avflytta till det nya huset på Kungsholmen i kvarteret Murmästaren. Till följd därav blir en hel del lokaler i det Preisiska huset lediga, och byggnadsstyrelsen kom med anledning därav in till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari den föreslog en viss disposition av dessa lokaler och samtidigt tog upp den under flera år provisoriskt ordnade frågan om ämbetsbostad å landshövdingen i Stockholms län.

Det är ju givet — och det visar sig också av reservationen — att det kan framträda olika meningar om lämpligheten av det ena eller andra förfarings-sättet härvidlag. Det finns, som byggnadsstyrelsen också erinrat om, två alternativ, som man kan följa, om man vill lösa icke blott frågan om dispositionen av lokalerna i Preisiska huset utan jämväl frågan om beredande av boställsvåning åt landshövdingen i Stockholms län. Det ena alternativet är det, som av Kungl. Maj:t framlades för riksdagen 1920, nämligen att inreda boställsvåning åt landshövdingen i Preisiska huset, och det andra är det, som avser att skaffa honom en bostad på annat håll, såsom byggnadsstyrelsen för sin del har förordat, i fastigheten Rosenbad. Slutligen är det ju ett tredje alternativ, som åtminstone varken byggnadsstyrelsen eller Kungl. Maj:t har ansett värt att reflektera på, nämligen att fortsätta med att lämna hyresbidrag åt landshövdingen i Stockholms län.

Anledningen till att jag för min del icke velat reflektera på detta sistnämnda alternativ, som reservanterna i viss mån synas ha gått in för, är den, att jag frågat mig: vad finnes det för skäl till att landshövdingen i Stockholms län skall ställas i en annan och sämre ställning i fråga om bostad än övriga landshövdingar i riket? Jag har därvid icke kunnat finna några bärande skäl för en sådan anordning. Jag ber att få erinra kammaren om att vi för närvarande i hela landet icke ha mer än två landshövdingar, som icke bo i kronans hus. Den ene är landshövdingen i Västernorrlands län, åt vilken staten för närvarande och tills vidare har måst hyra bostad. Men beträffande den saken har riksdagen i samband med behandlingen av sjätte huvudtiteln uttalat, att residenset i Härnösand borde snarast möjligt ombyggas och ordnas för det med detsamma avsedda ändamålet. Landshövdingen i Västernorrlands län skulle alltså i en näraliggande framtid komma att erhålla boställsvåning. Den andre är landshövdingen i Stockholms län.

Nu vill herr Bengtsson i Norup göra gällande, att landshövdingen i Stockholms län intar en särställning gentemot övriga landshövdingar i riket, och han har som skäl härför anfört, att denne landshövding icke har samma representationsskyldighet som övriga landshövdingar. Det må vara sant, att landshövdingen i Stockholms län måhända har något mindre representationsskyldighet, men detta torde icke vara tillräckligt skäl för riksdagen att biträda reservanternas förslag.

Herr Bengtsson i Norup har såsom ytterligare skäl för den ståndpunkt, som reservanterna intagit, också framhållit, att det skulle vara oekonomiskt att bi-

behålla det Preisiska huset. Man kunde sälja det och få så mycket pengar, att man skulle kunna bygga lokaler åt Stockholms länsstyrelse på annat håll och få pengar över ändå. Ja, jag för min del har icke vågat inlåta mig på sådana spekulationer. Det torde vara ganska tvivelaktigt, huruvida, om man går den väg, som herr Bengtsson i Norup antydde, man därmed är sparsammare, än om man går den väg till lösning av denna fråga, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag måste erinra kammaren om, att riksdagen år 1920 beviljade ett anslag av 440,000 kronor för ombyggnad och reparation av det så kallade Preisiska huset, i akt och mening att bereda lokaler åt länsstyrelsen i detta hus. Dessa ombyggnader och reparationer ha nu verkställts i den grad det har varit möjligt, och de ha i själva verket gått till ett högre belopp, nämligen hittills till över en halv miljon kronor. När alltså riksdagen så sent som 1920 var av den uppfattningen, att det Preisiska huset skulle ställas i ordning för ämbetslokaler, och har offrat mer än en halv miljon i detta syfte, frågar jag om det kan vara rimligt att nu slå om och säga, att vi inte längre vilja använda det Preisiska huset till ämbetslokaler, utan skola försöka sälja det och sedan bygga hus på annat håll för att bereda länsstyrelsen lokaler. Jag måste säga än en gång, att jag tvivlar mycket starkt på att det ligger något som helst av sparsamhet i ett dylikt tillvägagångssätt.

Jag kanske inte behöver upptaga tiden så mycket längre. Jag vill slutligen endast fästa kammarens uppmärksamhet på det egendomliga förhållandet, att reservanterna här ha yrkat blankt avslag på Kungl. Maj:ts proposition. De ha inte ansett det vara nödigt att på något sätt ge anvisning på, hur det skall ordnas med avseende på disposition av lokalerna i det Preisiska huset, där dock 16 rum bli disponibla, när byggnadsstyrelsen får flytta därifrån. Reservanterna ha vidare inte heller ansett det vara nödigt att ange, hur man bör ordna med avseende på landshövdingens bostadsförhållanden. Herr Bengtsson i Norup antydde visserligen, att det var lämpligt att hyresersättning fortfarande skulle utgå, men hittills har hyresersättning utgått på det sättet, att 5,600 kronor ha utgått från länsstyrelsen och 4,000 kronor från byggnadsstyrelsen för den del av lokalerna som anslagits åt landshövdingen till boställsvåning. Dessa 9,600 kronor ha utgjort hyresersättning till landshövdingen i Stockholms län. Jag undrar, om kammaren för sin del är beredd att utan vidare bifalla en reservation, som inte anger någon som helst utväg, hur det i sådant fall skall ordnas.

För min del måste jag ytterligare tillägga, att då jag har förordat Kungl. Maj:t att framlägga detta förslag för riksdagen, har jag gjort det därför, att jag har funnit att av de lösningar, som här kunna komma i fråga är den lösning som föreligger i den kungl. propositionen den bästa under för handen varande förhållanden, och jag hoppas för min del, att kammaren också skall biträda Kungl. Maj:ts proposition med de smärre jämkningar som statsutskottet föreslagit.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Två ledamöter av statsutskottet ha i denna fråga avgivit en blank reservation, och då jag är den av dem som tillhör denna kammare, är det naturligtvis min skyldighet att närmare motivera densamma. Anledningen till reservationen var måhända inte så litet beroende på ett par ärendens behandling dessförinnan i statsutskottet, och vad som då förekom.

Nu är det emellertid så, att jag i någon mån skiljer mig från de övriga reservanterna, oaktat vi komma till samma slut. Jag skall först gärna medge, att ser man på denna fråga blott för ögonblicket under nu rådande förhållanden, tror jag inte, att man kan ha så mycket att anmärka mot Kungl. Maj:ts förslag, ty det visar sig ju, att det blir några tusen kronor billigare att göra en omänd-

*Ang. vissa
ändringsur-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.*

(Forts.)

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

ring i kvarteret Rosenbad än att göra en omändring i det så kallade Preisiska huset, i syfte att låta landshövdingen tills vidare få bostad där.

Nu går jag emellertid ut ifrån en sak, som man borde ha svårt att kunna fullständigt ignorera i detta sammanhang, och det är, att när det gällde att inköpa för statens räkning hotell Rosenbad, framhölls särskilt vikten av dess utomordentligt präktiga läge i förhållande i kanslihuset och de övriga lokalerna för statens centrala förvaltning. Man borde inte låta tillfället gå sig ur händerna, sade man, att förvärva en fastighet, som låg så utomordentligt till, helt nära kanslihuset och riksdagshuset. Sedan fingo vi också reda på, när det andra huset därtill inköptes, att det, även om det då närmast gällde riksgäldskontoret, förefanns ett stort behov av lokaler. Under sådana förhållanden har jag svårt att försona mig med den tanken, att man har köpt detta hus för att använda en del därav till bostad, låt vara åt en landshövding. Det är inte så litet märkvärdigt, det sätt, på vilket Kungl. Maj:t motiverar en sak för oss riksdagsmän. Det ena året inköper man ett hus för att använda det till ämbetslokaler, men när man det andra året skall taga det i användning, anser sig Kungl. Maj:t inte det minsta förhindrad att helt och hållet kasta å sido vad Kungl. Maj:t nyss förut har framhållit såsom det bärande skälet för sin åtgärd.

Vidare talar man om i utskottsutlåtandet, att »ifrågavarande bostadslägenhet inom Rosenbadsfastigheten tillsvidare tages i anspråk såsom boställsvåning för landshövdingen i Stockholms län, varvid dock utskottet förutsätter att genom en sådan disposition av lägenheten icke må förhindras, att framdeles, i den mån så befinner sig erforderligt, nämnda våning disponeras för tillgodoseendet av uppkommande nya behov av tjänstelokaler».

Det sades till och med från majoritetens sida inom utskottet, att det inte vore omöjligt att ytterligare skärpa detta uttalande. Nå, det blev icke vidare tal om någon skärpning, och jag tror verkligen, att vare sig man skärper det eller låter det stå kvar som det nu är, så är uttalandet i alla fall att jämföra med det vita plåstret, som varken läker eller drar. Ty det lär väl ingen föreställa sig, att om en gång dessa lokaler tagits i anspråk för landshövdingen i Stockholms län som tjänstebostad, riksdagen en vacker dag skulle komma och säga, nu får herr landshövdingen vara god att maka sig undan, för att nu behöver staten lokalerna. Det kan naturligtvis aldrig ske, utom möjligen när en ny landshövding skall tillträda. Jag skulle vilja se det statsutskott, som skulle komma fram med ett sådant förslag som att landshövdingen skulle avhysas från sin bostad; och jag skulle vilja se, hur ett sådant förslag skulle mottagas i kammaren. Det skulle naturligtvis få alldeles oerhört påskrivet för sin hänsynslöshet, och detta med rätt. Jag betraktar alltså denna sak så, att har verkligen landshövdingen flyttat in där så blir det också en boställslägenhet i Rosenbad, och det blir inte vad vi verkligen avsågo att det skulle bli, när vi voro med om att inköpa fastigheten.

Det finns vidare en fråga, som jag tycker skymtar fram en smula i samband med denna, jag vet inte, om jag skall säga i förgrunden eller i bakgrunden, och det är frågan: hurudant är det nuvarande kanslihuset? Kan man förutsätta, att det, sådant det nu är, låt vara med en eller annan reparation, länge skall kunna inhysa våra främsta ämbetsverk här i landet, nämligen departementen? Jag tycker det är orimligt att förutsätta något sådant. Jag tror, att tiden är inne att snart gå från tal till handling och ersätta detta hus med något som är rimligare än detta, vare sig man ser det utanpå eller inuti. Jag föreställer mig att här måste komma i fråga en ombyggnad eller ett arrangemang på något annat sätt, och då måste ju departementen rymma ut kanslihuset, kanske alla på en gång, kanske några i taget. Men någonstans måste de vara under tiden; och under sådana förhållanden tycker jag, att det skulle vittna om en mycket dålig omtanke, därest så utomordentligt präktiga och närliggande lokaler som

Rosenbads vore fast engagerade för ett visst ändamål, och om det vore omöjligt att därvidlag åstadkomma någon ändring. Och ett sådant läge för lokaler åt ämbetsverken står för tillfället absolut inte att uppbringa i Stockholm. Jag tycker att det är någonting galet uti att för ögonblickets fördel, för inbesparande av några tusen kronor, låsa fast denna sak på det sätt, som sker genom Kungl. Maj:t:s förslag.

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)*

Det är ju möjligt, att det inte precis är lämpligt att göra någonting åt det Preisiska huset i syfte att där inreda en landshövdingebostad. Herr statsrådet, som nyss yttrade sig i debatten, talade om att vi hade nedlagt synnerligen mycket pengar på detta hus. Jag tror verkligen att detta var ett kolossalt stort misstag; och hade herr statsrådet varit här, skulle jag ha frågat honom, om inte han tycker precis detsamma. Detta gjordes under den ekonomiska förvillelsens tid, då nästan varje förslag att slå ihjäl pengar mottogs med uppräckt händer. Och då förespeglade man dessutom, att det där skulle bli plats inte bara till länsstyrelsen, utan också till landshövdingen, det vill säga att det skulle bli en bostad över. Nu tycks hela detta argument helt och hållet ha fallit bort.

Jag gör mig då den frågan: vore det ändå inte skäl i att se hela detta komplex av frågor något vidare än utskottets majoritet och Kungl. Maj:t ha gjort? Jag tycker verkligen det. Och framför allt borde man här inte gå fram så i detalj, att man, enligt mitt sätt att se, föregriper ett nödvändigt och klokt ordnande av det hela i framtiden. Jag föreställer mig, att det aldrig kan vara någon mening i, även om vi nu ha kastat bort över en halv miljon på det Preisiska huset, att framdeles för statsändamål behålla detta hus. Ty det finns nog plats för åtminstone en halv miljon till, om detta hus skall dels bli något så när jämförligt med sin omgivning och dels bli lämpligt för andra ändamål. Och man skall icke kasta goda pengar efter dåliga.

Med ett ord sagt; jag tror att det skulle vara lyckligt, om Kungl. Maj:t ville taga upp hela denna fråga om landshövdingebostället och länsstyrelsens i Stockholms län lokaler antingen så, att man eventuellt inköpte ett lämpligt hus, om det ställde sig ekonomiskt fördelaktigt, eller på någon statens tomt byggde ett länsresidens jämte bostad åt landshövdingen, så att, såsom i andra län skett, alla dessa lokaler förlades i samma byggnad. Här blir det ingen sådan kombination, om landshövdingen skall bo i Rosenbad och länsstyrelsen ligga vid Drottninggatan. Jag erkänner emellertid, att det huvudsakliga skälet, varför jag går på denna linje är, att jag förutsätter, att det kommer att draga synnerligen stora kostnader att iordningställa det Preisiska huset. Och när det nu ligger vid Stockholms verkliga affärgata, är det lika oklokt att behålla detta hus som en statens ämbetslokal eller bostadsutrymme åt landshövdingen, som att inreda bostad i hotell Rosenbad.

Nu kan man ju säga, att det uppstår en viss svårighet genom att byggnadsstyrelsen flyttar ifrån en lägenhet där, men jag föreställer mig, att Kungl. Maj:t kan arrangera den saken på något sätt. Jag tror att med litet god vilja torde man kunna inkomma med förslag till nästa års riksdag att lösa detta problem, utan att för bostadsändamål binda dessa två fastigheter, som jag anser ej böra användas till bostadslokaler. Och skulle det nu dröja en riksdag till, så falla vi ju inte precis i sjön för det. Man kunde säkerligen såsom ett provisorium ge landshövdingen hyresersättning ännu ett par år. Jag vill emellertid starkt poängtera, att det inte är min mening att ej denne landshövding skall ha bostad av staten, liksom övriga landshövdingar. Visserligen minns jag mycket väl, att vid den första riksdagen jag bevistade fattades här i kammaren med överväldigande majoritet beslut om att Stockholms län skulle indragas. Men det har hänt mycket sedan dess, och jag tror inte vidare på att det kommer att ske i brådskatet.

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

I varje fall vill jag gå med på, att staten bereder boställslokaler åt landshövdingen i Stockholms län. Men vad jag däremot inte kan godkänna är, att just hotell Rosenbad skall användas till bostadsutrymme. Därtill ligger det för centralt, är det alltför dyrbart och är det av alltför stor betydelse för staten att ha i sin hand, när och för vilket ändamål staten behöver det, utan att man skall behöva säga till en boställsinnehavare, att han först skall rymma ut lägenheten.

Det är av de skäl, som jag här i största korthet skisserat, som jag, herr talman, ber att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och alltså även på utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall försöka att fatta mig så kort som möjligt i denna fråga, änskönt det här har sagts en hel del saker, som mycket väl kunde kräva ett utförligt bemötande.

För det första har herr Bengtsson i Norup kommit fram med ett i mitt tycke synnerligen märkvärdigt påstående, det nämligen, att en rektors representationskyldighet skulle vara ungefärligen jämställd med den som åligger en landshövding. Man behöver ju bara framhålla att detta påstående gjorts för att kammarrens ledamöter skola få klart för sig, att det inte kan vara riktigt att göra en sådan jämförelse.

Ytterligare skall jag beträffande själva den föreliggande saken be att få säga om de stora och präktiga bostadsutrymmen, som här skulle komma i fråga, att det torde bli ungefär hälften så stora utrymmen för landshövdingen i Stockholms län som vad de flesta landshövdingar ute i landet, som bebo av staten upplåtna fastigheter, ha till sitt förfogande. Så var det med den saken.

Vidare har man här skjutit fram att det ställer sig alldeles för dyrt att disponera denna lägenhet för bostadsändamål då ju folkskollärarnas pensionsinrättning därför betalar 18,000 kronor i hyra om året. Ja, kammarledamöter, med den saken förhåller det sig på det sättet, att staten är den, som betalar hyran i detta fall. Det går alltså ur den ena fickan i den andra. Det utgår ifrån folkskollärarnas pensionsinrättning en formell hyra; i praktiken är det endast en bokföringsfråga.

Så vill jag också passa på att samtidigt göra gällande en annan sak, och jag tror icke, att jag skall riskera att bliva allt för mycket motsagd härvidlag. Det är så, att när avdelningen besökte den här ifrågavarande boställsvåningen, var jag visserligen icke med, men jag frågade de ledamöter, som varit där, huruvida de kunde anse den lämplig för sitt nuvarande ändamål. Det var någon, som därpå svarade, att det är den icke. De sutto, som han uttryckte sig, som små sparvar i de stora rummen en och en. Och jag har här staten för innevarande budgetår framför mig, som visar, att det är summa nio tjänstemän, anställda vid ifrågavarande pensionsinrättning, vartill möjligen kan komma en eller annan extra. Ur kontorslokalsynpunkt äro alltså dessa rum icke lämpliga, därför att de stora rummen äro för stora, och de andra, som kunna användas för familjebhov, återigen allt för små att använda till ämbetslokaler.

Sedan skall jag be att få säga, att år 1918 skrev riksdagen och begärde en utredning om försäljning av Preisiska huset vid Drottninggatan. I denna utredning använde man sig av siffror, som äro betydligt höga, men som i alla fall den dag, som i dag är, stå i ungefär samma förhållande till varandra, varför jag tror, det kan vara ganska klagörande, om jag läser upp ett stycke av den utredning, som byggnadsstyrelsen på riksdagens begäran då förebragte. Byggnadsstyrelsen anför bl. a. följande: »Byggnadsstyrelsen kan icke dela denna av riksdagen uttalade åsikt. Enligt vad verkställda utredningar givit vid handen erfordras för bostad åt landshövdingen och ämbetslokal åt länsstyrelsen en nyttigt golvyta av sammanlagt 1.600 kvadratmeter, däri inräknat

jämväl något reservutrymme. Denna golvareal motsvarar en byggnadskub av omkring 12,800 kubikmeter. Uppförandet av en sådan byggnad skulle, lågt räknat, för närvarande draga en kostnad av 90 kronor per kubikmeter, eller i runt tal 1,150,000 kronor. Läggas här till ett tomtvärde, som på annan, mindre välbelägen plats, vare sig ägd eller icke ägd av staten, icke kan beräknas lägre men snarare väsentligt högre än 500,000 kronor för en areal om 1,250 kvadratmeter — alltså efter ett pris av 400 kronor per kvadratmeter — äro kostnaderna uppe i en summa av 1,650,000 kronor.»

Det var om den saken. Så fullföljer byggnadsstyrelsen resonemanget: »Värdet av Preisiska fastigheten kan vid försäljning icke beräknas överstiga 1,300,000 kronor efter en beräkning av 900 kronor per kvadratmeter för själva tomten, vilken innehåller 1,460 kvadratmeter. Den nuvarande byggnaden lär nämligen svårigen i en privat ägares hand kunna utnyttjas, utan torde i så fall rivas för att lämna plats för ett tidsenligt affärshus, för att köpet skall löna sig. För jämförelse med kostnaden för uppförandet av ett nytt residens är alltså att till sistnämnda försäljningsvärde, 1,300,000 kronor, lägga kostnaderna för de i alternativ II avsedda ändringsarbetena, som numera torde få beräknas till 115,000 kronor (i stället för tidigare beräknade 93,000 kronor) vadan alltså anordnandet av länsresidens i Preisiska huset skulle kunna anses motsvara en kostnad för statsverket av 1,415,000 kronor.»

Jag har läst upp det hela för att visa, att riksdagen varit inne på alternativet att sälja Preisiska huset; och jag vill tillägga, att riksdagen så sent som 1920 beslutat gå ifrån tanken på försäljning, därför att det visat sig bliva oekonomiskt. Om herrarna vilja ta och räkna en smula själva, skola ni finna, att fastän byggnadsstyrelsen räknar med sådana fantasipriser som 900 kronor per kvadratmeter vid försäljning, kommer man ändå icke upp till mer än 1,300,000 kronor. Riksdagen har i år köpt in en liten fastighet, som slagits tillsammans med musikaliska akademiens fastighet, och där var medelpriset — om jag minns rätt — 125 kronor per kvadratmeter. Jag skyndar mig att tillägga, att naturligtvis äro tomtvärdena helt andra, när det är fråga om en större tomt, än i det här fallet, vid Musikaliska akademien, då det gällde en smal och olämplig tomt. Men i varje fall är skillnaden svindlande mellan dessa 900 kronor per kvadratmeter och dessa 125 kronor.

Går man sedan och ser efter vad byggnadsstyrelsen beräknat för kostnad per byggnadskubikmeter, eller den metod, man brukar använda för att få fram ett något så när jämförligt relationstal, finner man, om man räknar med 90 kronor per byggnadskubikmeter — ja, jag går så långt, att jag säger, att även om ni kunna få det nya huset byggt för halva kostnaden — så finna ni i alla fall, att med en försäljning kan man icke åstadkomma någonting annat än att åsamka staten en merutgift på tre à fyrahundra tusen kronor. Jag skulle vilja fråga, huru pass många det är, som anse, att det är — för att begagna herr Olssons i Kullenbergstorp uttryck — »att se litet vidare på tingen», om vi gå in för avslag på föreliggande förslag under sådana förutsättningar. Vi hava gått så noggrant till väga på fjärde avdelningen, som vi rimligtvis kunnat. Det väckte givetvis icke alldeles oblandade känslor där heller, när man kom och ville hava dessa anslag, dels till iståndsättande av boställsvåningen och dels till värmeledning i Rosenbad. Men det föranledde avdelningen att kalla på chefen för byggnadsstyrelsen, och han hördes mycket grundligt. Det tror jag mig kunna få vittnesbörd om från alla avdelningens ledamöter. Men där framhölls också av honom så många vägande skäl för att man skulle gå in för detta arrangemang, att avdelningen för sin del, om jag undantar en av suppleanterna, herr Olofsson i Digernäs, kom till enighet om det förslag, som sedan framlades.

Jag skall också be att få säga, att denna kungliga proposition sönderfaller ju i två delar. Det är dels en del, som avser att täcka kostnaderna för en mera

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

ekonomisk anordning av värmeledningen i Rosenbad. Och det är dels en del som avser att sätta boställsvåningen i ordning. På den sista delen har statsutskottet prutat ned kostnaderna så, att det nu icke är fråga om mera än cirka 12,000 kronor för att ställa denna våning i ordning. Det vet var och en, att sedan ett hus använts till ämbetslokaler, behöver det nog i någon mån snyggas upp, innan det kan tagas i anspråk för bostadsändamål. Och vi hava, som sagt, prutat ned det till 12,000 kronor, som skulle användas för detta ändamål.

Och när man nu tycker, att det blir så dålig hyra, skulle jag vilja fråga, om icke de kamrater i kammaren, som känna till stockholmsförhållandena, vilja ge mig rätt, om jag säger, att hyran för verkligt förstklassiga lokaler här i Stockholm, när det gäller smålägenheter på tre à fyra rum, håller sig omkring 1.000 kronor per rum, medan den däremot, när man kommer upp till större våningar om sex, sju, åtta à 10 rum, går ned till 7-, 8- à 900 kronor per rum, allt för fullt moderna våningar. Här är icke fråga om att göra någonting annat än sätta våningen i hjälpligt skick, så att den kan användas till landshövdingebostad. Och jag tror, att man nästan kan sätta i fråga samma replik, som någon i statsutskottet riktade till herr Bengtsson i Norup — jag ser, att herr Bengtsson i Norup nu kommer in. — Där sade en av ledamöterna till herr Bengtsson i Norup: »Om man skulle försöka sätta ned bostadsstandarden för landshövdingen i Kristianstads län, skulle nog herr Bengtsson i Norup slåss med händer och fötter för att förhindra en sådan åtgärd.»

Ja, herr talman, det sista var endast en episod från utskottet. Men jag tror, att jag nu har anfört så pass starka skäl för min uppfattning, att jag med glatt mod kan gå att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr *Osberg* instämde häruti.

Herr *Christenson* i Södertälje: Herr talman! Jag har begärt ordet, därför att det kanske bör höras någon röst från Stockholms län i denna fråga.

Jag tror mig kunna säga, att många i länet hava svårt att förstå, varför icke landshövdingen i Stockholms län skall liksom andra landshövdingar hava en för hans uppgift lämplig och fullt tillfredsställande bostad.

Det provisorium, som nu pågår, har föranletts av, att man tänkt sig, att det skulle kunna i det Preisiska huset inredas bostad för landshövdingen, som ju förut har haft sin bostad anvisad där. Nu framgår det emellertid av utredningen, att ett anordnande av landshövdingebostad i Preisiska huset skulle lägga beslag på så många rum, att en framtida utvidgning av länsstyrelsens tjänstelokaler därigenom skulle bliva försvårad. Det är ju en sak, som är ganska betänklig, särskilt för ett sådant län som Stockholms län, som befinner sig i så stark utveckling. Jag kan nämna, att för tjugu år sedan hade Stockholms län 184,000 invånare, och nu har länet 258,000, en ökning sålunda av 40 %, och en ökning, som är större än ökningen av folkmängden i något annat län under denna tid. Och detta ehuru under tiden ganska avsevärda, tätt befolkade områden inom Stockholms län, inkorporerats med Stockholms stad. Det är därför att förutse, att en utvidgning av länsstyrelsens tjänstelokaler kanske snart nog skall visa sig erforderlig. Skulle man då först inreda en bostad åt landshövdingen för en kostnad, som enligt här föreliggande handlingar går upp till 55,500 kronor, för att kanske snart nog få flytta landshövdingebostaden till annat ställe för att bereda ytterligare lokaler för länsstyrelsen? Det kan ju icke vara lämpligt.

Det har sagts av någon här, att landshövdingen i Stockholms län icke egentligen har någon representationsskyldighet. Jag förstår icke riktigt detta yttrande. Då länsstyrelsernas löne reglering beslöts av förra årets riksdag, gjordes det, såvitt jag kan finna, icke något undantag med avseende på representationsskyldighet för landshövdingen i Stockholms län. Det är ju två lands-

hövdingar, som vi alla veta, de i Malmö och Göteborg, som med avseende på representationsförhållandena befinna sig i en särskild ställning, då de få representera mera än andra landshövdingar. Men i övrigt torde landshövdingen i Stockholms län knappast ha mindre representationsskyldighet än andra landshövdingar. Om nu landshövdingen har representationsskyldighet, och om nu staten har skyldighet att hålla landshövdingen med bostad, så bör väl den bostaden vara av den beskaffenhet, att han där kan fullgöra denna sin representationsskyldighet. Det har icke varit fallet under det här provisoriet. Jag kan av egen erfarenhet bestyrka, att vid de upprepade tillfällena, då landshövdingen i Stockholms län sett landstingets ledamöter, som hos oss uppgå till bortåt ett sextiotal, såsom sina gäster, han icke kunnat göra detta i sin bostad utan fått anlita restauranger för ändamålet, vilket kanske icke kan anses vara lämpligt.

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)*

Då det förslag, som här föreligger, efter min — och jag tror även enligt många andra länsbors — uppfattning är fullt tillfredsställande, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Söderberg, Karlsson* i Nynäshamn och *Andersson* i Igelboda.

Herr Lithander: Herr talman! När denna fastighet inköptes, skedde detta ju under alldeles bestämt betonande av att det var därför, att den var så välbelägen, så centralt och nära statens organisationer i övrigt. Och jag är tämligen övertygad om att hade man vid det tillfället yrkat på att den skulle användas såsom landshövdingebostad, så hade riksdagen ganska säkert icke fattat detta beslut. I varje fall hade det skett under rätt så skarpa protester.

Nu säger man, att detta endast skall gälla tills vidare, och att framdeles, i den mån det befinnes erforderligt, våningen skall disponeras för tillgodoseende av uppkommande nya behov av ämbetslokaler. Detta pekar ju i alla fall på att man träffar en anordning, som man icke är säker om skall kunna fortbestå. Det ställes i utsikt, att vi senare få återbördas denna lägenhet till det ändamål, för vilket fastigheten ursprungligen inköptes. Jag vill då först säga det, att det händer, att ett sådant där »tills vidare» blir en fortsättning, även efter det behov av ämbetslokaler åter förefinns, ty vi veta, huru svårt det är att rucka på saker och ting. Och är det så, att en ändring blir nödvändig, varför skola vi då nu inreda dessa lokaler för detta ändamål och nedlägga kostnader på sådant? Det synes mig icke riktigt välbetänkt.

Jag vet, att den tanken stöter på motstånd, men jag vill ändå framkasta den: är det icke så, att det ligger någonting i, att hövdingen i ett län bor i själva länet? Visst är Stockholm ett centrum här, men för en hövding i länet betyder det dock icke så litet att vara i intim kontakt med de sina. Och för den provinsstat inom länet, som staten ville utse till residensstad, skulle detta betyda en stimulans i många avseenden. Och säkert kunde man få en mycket värdig landshövdingebostad för en mycket ringa penning i vilken som helst av de städer, som i det avseendet kunde komma i fråga. Man borde litet grand gå in på den frågan. Det finns många städer inom länet, som man skulle kunna välja på.

Det finns också en annan synpunkt på detta. Man kan måhända finansiera hela denna sak framöver genom en försäljning rent av av det Preisiska huset. Det är således många saker, som man torde behöva taga i övervägande, innan man fattar definitivt beslut i frågan.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Widell m. fl.

Med herr Lithander förenade sig herrar *Hage* och *Olsson* i Berg.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 21.

Ang. vissa
ändringar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Efter det anförande, jag hade för några dagar sedan, borde min ställning vara fullständigt klar i denna sak. Men jag skall be att få säga några ord även här. Och jag tillåter mig då säga ungefär detsamma, som jag sade i statsutskottet, när vi där behandlade frågan.

När jag tillhör den klass, som man betecknar som bondeklassen här i landet, skulle jag verkligen fullständigt svika mina kommittenter, om jag skulle vara med om alla de förslag, som den nuvarande regeringen kommer med. Och på denna punkt tycker jag, det är något orimligt i att säga, att en landshövding icke skall kunna bo här i Stockholm för ett hyresbelopp på 9,600 kronor. Det förefaller mig endast vara lyxbegäret, som spelar in, när man framhåller någonting sådant.

Jag skulle vilja vända mig emot herr statsrådet, men han är icke närvarande nu. Han sade emellertid i sitt anförande bland annat, att det skulle vara orimligt att ställa landshövdingen i Stockholms län i sämre ställning än andra landshövdingar i landet. Jag undrar, om han kan säga det med fog. Jag skall endast som exempel säga min mening om landshövdingebostaden i Östersund. Frågan därom var ju före här för två år sedan, och då gjorde jag det påpekandet, att man kunde få en billigare landshövdingebostad än den, som nu begagnas där. Men jag tillåter mig säga, att den landshövdingebostad, som landshövdingen i Jämtlands län har, kan på inga villkor betinga en hyresersättning på 9,600 kronor, vilket är den hyresersättning, som landshövdingen för Stockholms län uppbar. Landshövdingebostaden i Östersund skulle knappast betinga en hyra på 6,000 kronor. Och när man där kan reda sig med en bostad för landshövdingen, som icke är dyrbarare — jag skulle nästan kunna tro, att den icke ens kan betinga en hyra av 6,000 kronor utan kanske endast 5,000 kronor — då skall det här i Stockholm vara så storartat, att det skall kosta dubbelt så mycket här. Men det räcker icke med det; det skall kosta dubbelt tre gånger, det skall kosta 20,000 kronor om året att hålla bostad för landshövdingen här i Stockholm. Är den landshövdingen så mycket märkvärdigare än andra landshövdingar i Sverige, att det är nödvändigt, att han skall bo så dyrbart?

Det är vidare framhållet förut av flera talare, att när man inköpte fastigheten Rosenbad, var det icke meningen att aptera den till landshövdingebostad, utan det var avsett för andra statens inrättningar. Vi hava väl kanske icke så långt kvar, förrän kanslihuset måste utrymmas. Vi hava lappat och reparerat det flera gånger, och förr eller senare få vi väl lov att flytta därifrån åtminstone något departement. Då finns det icke lämpligare hus för detta ändamål än Rosenbad, och det var just för sådant ändamål, som det huset inköptes.

Nu kom herr Anderson i Råstock med fullständigt oriktiga uppgifter, enligt min mening. Han sade för det första, att det var åtta personer, som voro inrymda i dessa lokaler, som nu innehavas av folkskollärarnas pensionsinrättning. Efter vad som upplysts för mig, är det mellan tjugu och tjugufem personer, som arbeta i den inrättningen. Men om det icke råkade vara så många där, just när vi voro uppe, kan det ju möjligen bero på andra orsaker. Man brukar ju gå ut och äta lunch o. s. v., så att det är icke så säkert, att lokalerna äro så fullt besatta alla gånger.

Vidare sade herr Anderson i Råstock, att den våningen passar icke för det ändamål, som den nu användes till. Det ena rummet var för stort och det andra för litet. Men jag vill säga, att den, som hade chefskap där, och som vi talade med, var mycket belåten med lokalerna och ville icke flytta därifrån på några villkor. Och då tänker jag, att vederbörande också äro belåtna, även om enligt herr Andersons i Råstock mening somliga rum äro för stora och somliga för små.

Jag kan, som sagt, för min del omöjligt vara med på detta slöseri, jag säger det fortfarande, det är ett rent slöseri att gå till väga på detta sätt. Och vart tro ni, mina herrar, detta skall leda, om vi skola fortsätta, som vi gjort under de senaste tio åren, att bara upptaga nya statslån och inrätta nya statsinstitutioner och breda på i lyx och överflöd på alla områden. Tro ni det går i fortsättningen? Jag tror det icke. När man tydligt ser, att handelsbalansen försämras undan för undan, vi hava sett siffror för icke så länge sedan, som tyda på, att det håller på att gå baklänges därmed när vårt lands skogar tydligen hålla på att sina ut, varifrån skola vi få inkomster för att upprätthålla handelsbalansen med? Det är med skogarna vi kunnat balansera vår handel som vi gjort, men när de sina ut, varifrån skola vi få motsvarande inkomst?

Jag har, som sagt, den meningen, att vi hushålla alldeles för dåligt, och jag pekar ytterligare på den nu sittande regeringen, ty jag trodde, att den skulle komma med sparsamhetspunkter, men det är alldeles raka motsatsen. Den har denna riksdag överflödat med propositioner, som mera gått ut på rena slöseriet.

Herr talman! Jag skall icke uppehålla kammaren längre, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag ber verkligen att få nedlägga en protest mot den siste talarens sätt att gång på gång framställa den nuvarande regeringen som en slösarregering. Har icke herr Olofsson i Dignernäs läst den finansplan som lagts fram eller har han icke förstått, vad där står att läsa? Om han gjort det och velat se tingen sakligt och icke försöka göra i demagogisk politik här, skulle han antagligen funnit, att här har i år lagts fram en sparsamhetsbudget, sådan som vi icke sett maken till på flera år. Han skulle också funnit, att den nuvarande regeringen lyckats inskränka utgifterna högst väsentligt och kunnat komma fram också med skatte- lindringar, men det passar icke att tala om detta i detta sammanhang, utan han har gjort ett stort nummer av att här skulle lagts fram ett slösarprogram i denna proposition.

Saken förhåller sig helt enkelt så, att här har staten två lokaler, en i fastigheten Rosenbad och en i Preisiska huset, vilken senare blir ledig, när byggnadsstyrelsen flyttar in i de nyuppförda lokalerna i kvarteret Murmästaren. Samtidigt hyr staten en lägenhet och betalar ut 9,600 kronor i hyresersättning åt landshövdingen i Stockholms län, och landshövdingen i Stockholms län har enligt ett avtal, som träffades, då landshövding Sahlin tillträdde ämbetet, rätt att kräva bostad av staten. Då föreslår Kungl. Maj:t nu, att av de två lokaler, som staten här har till sin disposition, skall den ena tagas i anspråk för landshövdingen i Stockholms län, varigenom vi slippa att betala 9,600 kronor i hyresersättning. Regeringen har då haft att välja emellan två alternativ: att bereda landshövdingen boställsvåning i Preisiska huset eller i fastigheten Rosenbad. I det förra fallet kostar det 55,500 kronor att iordningställa landshövdingebostaden enligt av byggnadsstyrelsen redan uppgjord kalkyl. Det var det ena alternativet. Det andra var att förlägga landshövdingens bostadsvåning till Rosenbad, där det redan finnes en lägenhet, som bebotts av bankir Liberg, och som den dag i dag är står fullkomligt i ordning, den är inredd med kök och spis och badrum och med allt vad som hör till en bostadslägenhet.

Nu säger herr Lithander och gör ett stort nummer därav, att här skulle nedläggas ofantliga kostnader på iordningställande av lägenheten i Rosenbad. Herr Lithander har tydligen icke läst utskottets utlåtande. Om han det gjort, skulle han funnit, att utskottsmajoriteten, så långt ifrån att föreslå att här skulle nedläggas stora kostnader för landshövdingebostaden, i stället gått ut från att det icke bör nedläggas några nämnvärda kostnader. I stort sett

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

behövs endast i vissa rum litet målningsarbete och smärre reparationsarbeten. Därför har också utskottet strukit det förslag som Kungl. Maj:t på byggnadsstyrelsens hemställan i detta avseende lagt fram, och gått på en besparingslinje därvidlag. De kostnader, som här stå omnämnda i klämman, 33,000 kronor, komma att huvudsakligen gå ut för vissa ändringsarbeten, vare sig landshövding Edén skall flytta in i Rosenbad eller icke. De avse införande av värmeledning i lokalerna. Denna värmeledning behövs, vare sig folkskollärarnas pensionsinrättning får stanna kvar eller något annat ämbetsverk eller landshövding Edén får förfoga över lokalerna; och dessa 33,000 kronor äro icke endast avsedda för värmeledning i dessa lokaler utan även avsedda för införande av värmeledning i andra lokaler i fastigheten Rosenbad. Så förhåller det sig nu med denna sak.

Nu vill jag verkligen fråga: är det mera sparsamhetsvänligt eller mindre slöaktigt, mina herrar: att betala ut 9,600 kronor i hyresersättning för att folkskollärarnas pensionsinrättning — tacka för att den vill vara kvar — skall få stanna i lokalen, som är betydligt större än den behöver, och att samtidigt nedlägga stora kostnader för vidtagande av andra anstalter med Preisiska huset eller låta de lokalerna stå tomma?

Men det finns även en annan omständighet att erinra sig, när det gäller utskottets förslag, och det är, att skulle vi anordna länsresidens i Preisiska huset, så betyder det, att det icke kommer att finnas något som helst reservutrymme för utökning av länsstyrelsens lokaler därstädes, och med den utveckling som Stockholms län tagit och som nyss påvisats av landstingets ordförande, så är det att antaga att man näppeligen en längre tid framåt kan reda sig med precis det antal rum som man nu förfogar över.

Till herr Lithander, som nämnde, att om vi nu gå in för att låta landshövding Edén flytta in i denna lägenhet, så blir det svårt att rubba på den saken i framtiden, vill jag säga, att vi som deltagit i detta beslut på avdelningen hava enhälligt beslutat oss för att säga till landshövding Edén, att detta är ett provisorium, som får gälla tills vidare, och att i samma stund staten behöver dessa lokaler för något ämbetsverk eller annat ändamål, får landshövdingen vara beredd att utrymma dem, och han svarade avdelningen och statsutskottets ordförande, att det förstod han fullständigt och var fullt beredd på. Jag vill nu hava detta infört i riksdagens protokoll, för att det skall stå fullkomligt klart, att vad som härom är skrivet i utskottets utlåtande på sid 4 är verkligen allvarligt menat och även accepterat av den nuvarande innehavaren av landshövdingeposten i Stockholms län, och det får väl även gälla för hans efterträdare därvidlag.

Sedan skall jag även nämna ett par ord om försäljningen av det Preisiska huset. Byggnadsstyrelsens chef och även den avdelning inom statsutskottet, som behandlat detta ärende, äro eniga därom, att Preisiska huset nog bör försäljas någon gång, men att vi böra avvakta ett lämpligt tillfälle, och vi böra verkligen göra klart för oss något litet, vad det kostar att skaffa nya lokaler för länsstyrelsen och till länsresidens. Om vi vänta några år, är det sannerligen icke något så stort slöseri, som herr Olofsson i Digernäs nyss anförde. Jag tror, att erfarenheten visat, att tomtvärdena vid Drottninggatan under de senaste årtiondena stigit undan för undan, och om vi vänta, tills det uppträder en lämplig köpare, något stort affärsetablisement, som antingen blivit utkört från sina förutvarande lokaler eller för en under långa tider upparbetad affär kanske behöver ökat utrymme i närheten. Om vi avvakta ett sådant lämpligt tillfälle, kan det bliva en god affär för statsverket.

Herr Olofsson i Digernäs ville kasta fram här, att staten skulle kosta på landshövding Edén en hyra av 20,000 kronor om året. För det första är den hyra, som folkskollärarnas pensionsinrättning betalar, endast en finge-

rad hyra och ingenting annat. Staten tar ur sin ena kassa och lägger i den andra. Generaldirektören för byggnadsstyrelsen har meddelat på avdelningen, att byggnadsstyrelsen förgäves försökte hyra ut lägenheten för det pris, som pensionsinrättningen nu formellt erlägger och som om än stort i och för sig dock är mindre än vad sanningssägaren från Jämtland angav, till någon civil hyresgäst, eftersom den icke behöfves för tillfället för statsverkets behov, men då passade folkskollärarnas pensionsinrättning på att skaffa sig lägenheten för denna hyra. Vad som är ett faktum är, att folkskollärarnas pensionsinrättning kunna få lokaler i Preisiska huset utan att där behöver göras någon dyrbar ändring, ty de lokalerna äro redan inredda till ämbetslokaler och innehavas nu av byggnadsstyrelsen. Vidare är det klart, att landshövding Edén kan flytta in i den bostadslägenhet, som finnes i Rosenbad, utan att där behöver påkostas något vidare, fränsett anordnande av värmeledning, som dock alla äro eniga om behöver införas, oavsett om vi gå in för att denna lägenhet skall användas som ämbetslokal eller som bostad.

Jag kan alltså icke finna annat, än att, om man följer reservationen, så har man åtminstone den saken klar för sig, att vi hava att räkna med 9,600 kronor mera i årlig utgift, än om vi följa utskottsmajoritetens förslag, och vidare att det då blir en hel serie lokaler, som stå tomma för den närmaste tiden, ty det finnes dock för ögonblicket intet annat ämbetsverk, mig veterligen, som lämpligen kan flytta in i de lediga lokalerna i Preisiska huset nu än just folkskollärarnas pensionsinrättning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har nödgats begära ordet först och främst därför att herr Olofsson i Digernäs yttrade, att jag rört mig med oriktiga uppgifter. Jag skall be att få hänvisa till statsliggaren för 1925—1926. På sid. 532 finnas där alla nödiga upplysningar. Det är nio personer anställda i folkskollärarnas pensionsinrättning, och det finnes ett anslag till vikariatsersättningar och arvoden åt amanuenser och extra biträden samt tillfälliga tjänstemän på 10,000 kronor. För 10,000 kronor anställer man icke så särdeles stort antal extra tjänstemän, om man dessutom därmed skall betala semesterersättningar och dylikt. Det vill jag bara hava sagt, och sedan överlämnar jag åt kammarens ledamöter själva att godhetsfullt bilda sig en uppfattning, om det är herr Olofsson i Digernäs eller jag, som kommit med ovederhäftiga uppgifter.

Så skall jag be att få säga, att då herr Olofsson gör sig till sparsamhetsvännen framför andra i denna kammare, så tycker jag det är något malplacerat. Det påminner mig i alltför hög grad om den där prästen, som sade: Ni skola leva som jag lär och icke som jag lever. Jag skulle kunna exemplifiera detta, men jag inskänker mig till att säga så pass mycket, att om man hjälper upp vår handelsbalans på det sättet, som många med herr Olofsson i Digernäs gör, så lär det icke bli så stora svårigheter för oss, som han velat låta påskina eller hur? Han säger, att han skulle svika sin klass. Ja, det har nog skett för länge sedan, herr Olofsson i Digernäs, men jag skall icke ge mig in på det kapitlet här, ehuru det nog kunde vara ganska lockande. då man blir beskylld för att gå andras ärenden. Detta är ingen politisk fråga, och jag har intet otalt med vare sig landshövding Edén eller någon annan landshövding, men jag tycker att rätt skall vara rätt. Och jag tycker, att när man har upplåtit dubbelt så stora lokaler åt landshövdingarna på andra håll, kan man också vara med om denna rätt så inskränkta bostadslägenhet åt landshövdingen i Stockholms län.

Jag behöver icke vidare gå in på saken i detalj, herr Kristensson har klarlagt siffrorna ånyo. Ingenting synes dock bita på herr Olofsson i Digernäs

Ang. vissa
ändringsar-
beten inom d. l.
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)

Ang. vissa ändringsarbeten inom det s. k. Preisiska huset i Stockholm. härvidlag, och jag lämnar lugnt åt kammaren att avgöra, om jag med en enda oriktig uppgift eller en enda oriktig siffra sökt att på något sätt vilseleda kammaren. Det har jag icke gjort. Jag vidhåller mitt yrkande.

(Forts.)

Herr Olsson i Blädinge: Herr talman! Även om det skulle vara fördelaktigt för landshövdingen i Stockholms län att få sin bostad i Rosenbad, är det väl otvivelaktigt att det skulle vara fördelaktigare att verkställa en undersökning, huruvida icke landshövdingen kunde bo i samma hus som landsstaten. Det har också varit på tal, att bostaden skulle inrymmas i det Preisiska huset, jag vill minnas, att landshövding Edén på sin tid uttalade en önskan om att så skulle ske. Nu är det ju så, att det skulle kosta 55,500 kronor att inrymma bostaden i det Preisiska huset, och att det skulle kosta 21,000 kronor för ändringarna i de föreslagna lokalerna i Rosenbad. Skillnaden är icke så farligt stor, som man kan tycka, så att för den skull menar jag det icke skulle möta några svårigheter att tillmötesgå denna tidigare uttalade önskan, att landshövdingen skulle få sin bostad just där landsstaten har sina tjänstelokaler.

Nu skulle jag emellertid icke hava anslutit mig till reservationen, om det icke inom utskottet hade framkastats den tanken, att det skulle vara fördelaktigare att sälja det Preisiska huset, därför att det ligger vid en av stadens förnämsta affärgator. Man trodde, att det skulle inbringa en så stor summa att sälja detta hus, att man skulle för den summan och kanske något mera kunna uppföra ett nytt hus, eller till äventyrs inköpa ett redan förefintligt hus, som vore lämpligt, och då kunde där beredas möjlighet för landshövdingen att bo i samma hus, så att det verkligen bleve ett residens. En undersökning om detta, menar jag, skulle man först göra, och sedan finge man taga frågan under förnyat övervägande. Det behöver väl icke dröja så länge, och någon fara i dröjsmål i detta avseende kan jag icke finna vara för handen. Landshövdingen står ju icke på bar backe, han har sin hyresersättning och antagligen också en förnämlig våning, varför jag menar, att det är icke så farligt med den saken.

Det var just orsaken till att jag för min del anslöt mig till reservationen, ty jag vill, att denna utredning först skall föreligga, innan riksdagen tar ställning till frågan.

Jag skall därför be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jonsson: Herr talman! Jag kunde verkligen icke motstå frestelsen att begära ordet, när jag hörde det vredgade och som vanligt, höll jag på att säga, partipolitiskt färgade anförande, som herr Olofsson i Digernäs höll i denna rent praktiska fråga, och jag skall be att nu få göra ett par mycket korta reflexioner i anledning av detta anförande.

För det första vill jag säga, att det vore högst önskvärt, om man försökte bibehålla något sinne för proportioner, när man yttrar sig i en fråga som den föreliggande. I det resonemang om hyrespriserna i Stockholm och på andra orter, som herr Olofsson i Digernäs förde, glömde han det obestriddiga förhållandet, att man här rör sig med tal, som icke äro absolut jämförbara. Det är en ofantlig skillnad på hyrespriserna i Stockholm och i landsortsstäderna, i varje fall en ofantlig skillnad mellan hyresprisen i Stockholm och en sådan stad som Östersund, som herr Olofsson talade om.

Han talade vidare om, att här är det fråga om ett ofantligt slöseri från den nuvarande regeringens sida. Ja, man kan tvista om vem som är den störste slösaren, den som följer utskottets yrkande eller den som följer reservationen;

därom kan man byta meningar i oändlighet utan att komma till något resultat.

Det är mycket bra, att man vid alla tillfällen försöker att föra sparsamhetens talan och göra allt vad man kan för att i sin lilla mån motverka slöseri och förbättra vår handelsbalans, som herr Olofsson var så förfärligt intresserad av. Men jag skulle vilja säga till den sidan, att det också vore bra, att man understundom erinrade sig sanningen i satsen, som säger: att reformer börja hemma.

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.*
(Forts.)

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Ni få ursäkta, mina herrar, om jag uppträder ännu en gång. Jag är icke den, som brukar vara talträngd, och därför kunde jag väl få tala utan sång.

Jag skulle då först vilja säga till herr Anderson i Råstock, som påbördade mig att lämna oriktiga uppgifter, att han själv kom med oriktiga upplysningar. Han sade först, att de ifrågakvarande tjänstemännen i pensionsanstalten voro åtta till antalet, men han bevisade själv genom sin uppräknings, att de voro nio. Sedan talade han om det belopp på 10,000 kronor, som skulle vara avsett för extra biträden. Huru många man kan få för detta belopp, kan icke jag räkna ut, men kanske herr Anderson i Råstock kan det.

Sedan påpekades det, att det för reparationsarbeten i Preisiska huset skulle utgå ett belopp av 12,000 kronor och det hela skulle ställa sig så billigt. Det är här att märka, att kostnaderna för möblering av bostadslägenheten komme, om man skulle följa vad i allmänhet gäller för landshövdingar, att röra sig om ett belopp av 20,000 kronor. Men om jag icke läst fel, skulle det här stå i byggnadsstyrelsens skön att öka på denna summa, och i så fall komme säkerligen kostnaden icke att stanna vid 20,000 kronor utan skulle uppgå till troligen 30,000 kronor. Och sedan man för ett dylikt belopp köpt möbler och inplacerat dem i boställslägenheten — och möblerna skulle väl köpas med hänsyn tagen till rummens storlek och beskaffenhet — ja, då vill jag se den vettiga människa, som tänker på att flytta dem ifrån lägenheten och disponera den på annat håll.

Huru man ser denna sak, blir det slöseri, det kan jag icke komma ifrån. Att *tala* om sparsamhet vilja alla vara med om, men att *göra* sparsamhet drager man sig för.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Ja, det går väl icke av för mindre än att jag ur statsliggaren för innevarande budgetår läser upp staten rörande pensionsanstalten — jag ber om ursäkt att jag nödgas göra det, men jag vill icke ha den klicken på mig, att jag lämnar medvetet oriktiga uppgifter. Staten lyder som följer: Styrelsens ordförande; 1 styrelseledamot — sedan börja tjänstemännen — 1 direktör, tillika styrelseledamot; 1 sekreterare, tillika ombudsman; 1 tjänsteman av andra lönegraden, tills vidare kassör; 1 tjänsteman av första lönegraden, tills vidare bohållare; ytterligare 1 tjänsteman av första lönegraden, tills vidare bokhållare; 1 kvinnligt biträde av tredje graden: 1 kvinnligt biträde av andra graden och ännu 1 kvinnligt biträde av andra graden. Dessa äro tjänstemännen; det blir som jag sade: 9 stycken, oberäknat vaktmästaren, som kommer till därutöver. (Herr Olofsson i Digernäs: Det gör 10 stycken.) Ja, nu skola vi icke tvista längre — jag uppmanar ledamöterna att själva läsa på sidan 532 i statsliggaren. Sedan tillkommer som jag nämnde förut ett belopp av 10,000 kronor till vikariatsersättning, arvoden åt amanuenser och extra biträden samt flitpenningar åt e. o. tjänstemän och e. o. vaktmästare, och jag sade också uttryckligen ifrån i mitt förra anförande, att det kan tillkomma någon extra. Men här hjälper ingenting.

Beräffande sedan försäljningen av det Preisiska huset har jag förut lämnat

Ang. vissa
ändringsar-
belen inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.

(Forts.)

långa citat ur byggnadsstyrelsens utredning av år 1919, och vi ha också, såsom jag likaledes betonade i mitt första anförande, i anledning av detta liksom andra spörsmål, som dykt upp i samband med förevarande ämne, på det mest ingående sätt frågat ut chefen för byggnadsstyrelsen. Han uttalade, att det icke är tänkbart att sälja det Preisiska huset med stor vinst till affärshus av det enkla skälet, att det saknas källare och nödiga lagerutrymmen. Han förklarade för den skull, att han helt och fullt delade byggnadsstyrelsens uppfattning av år 1919, att om huset skulle säljas till affärshus, finge man riva ned detsamma och bygga nytt. Jag tror, att man har rättighet och skyldighet att taga vederbörlig hänsyn till de upplysningar, som lämnats ifrån chefen för byggnadsstyrelsen, vilken som bekant är en mycket sakkunnig man på byggnadsverksamhetens område och gäller för att vara en stor auktoritet.

Beträffande det som herr Olofsson i Digernäs sist förde på tal, nämligen om boställslägenhetens möblering, vill jag framhålla, att om det varit så, att förevarande fråga icke skulle prövats av riksdagen, tror jag, att herr statsrådet aldrig behövt att lägga fram någon proposition. Vi ha enligt mitt sätt att se fri prövningsrätt härvidlag liksom beträffande alla andra saker, och det är icke fråga om att på något sätt gå riksdagen förbi.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag skall endast yttra ett par ord, och jag beklagar, att jag icke fått tillfälle att vara inne och åhöra hela debatten i denna kammare, då jag måst uppehålla mig i första kammaren där samma fråga har varit före. Men jag kan ändå konstatera av de uttalanden, som gjorts från reservanternas sida både här och i första kammaren, att man icke är på det klara med, hur man riktigt vill ha denna sak ordnad. Enighet tycks råda därom, att det Preisiska huset bör säljas nu eller inom närmaste framtiden. Men när jag sedan sporde i första kammaren: hur vilja reservanternas, att det skall ordnas med dispositionen av lokalerna i Preisiska huset och hur skall man ordna det med landshövdingens ämbetsbostad, då gingo meningarna isär. Skall han ha hyresersättning och hur stor skall den vara? Eller, såsom frågan tidigare förelegat: skall det inrättas en ämbetsbostad för honom i Preisiska huset? På den frågan fick jag av en av reservanternas i första kammaren det svaret: Kungl. Maj:t kan ju ordna det så, att man låter landshövdingen bo såsom ursprungligen tänkts i det Preisiska huset. Detta säger man samtidigt som man föreslår, att det skall säljas. Eller också säger man, att landshövdingen skall få hyresersättning, men hur stor hyresersättningen skall vara, vet man ingenting om. Jag undrar då, om reservanternas i denna kammare ha preciserat sig något närmare på den punkten.

Jag skall också be att få säga ett par ord med anledning av herr Olofssons i Digernäs yttrande, att han uppfattade det här förslaget ifrån Kungl. Maj:t såsom ett »slöseri». Ja, det må ju vara herr Olofssons ensak att uppfatta förslagen, såsom han ser dem, men för min del kan jag icke inse, att i detta förslag ligger något slöseri med statens medel. Jag betonade i mitt första anförande, att staten har vil ändå en viss skyldighet att likställa statens ifrågavarande ämbetsmän och bereda dem alla bostäder i kronans hus. Gentemot en mening, som framförts från annat håll, att landshövdingarna icke skulle hållas med bostäder, vill jag ytterligare fästa uppmärksamheten på vad riksdagen gått in för och genomfört nästan över hela linjen: alla landshövdingar bo i statens hus med undantag av, såsom förut nämnts, två stycken. Om herrarna räkna efter vad landshövdingebostäderna i kronans hus gå till i årliga kostnader, så tror jag, att de i regel icke stanna vid några 6,000 kronor, och det är nog heller icke fallet beträffande landshövdingebostaden i Östersund. Men i varje

fall, när vi nu ha att göra med frågan om ämbetsbostad åt landshövdingen i Stockholms län, så har byggnadsstyrelsen avgivit en uppgift, som för resten återfinnes i propositionen, att om man skall förhyra en bostad åt nämnda landshövding — såsom jag förmodar, att åtminstone en del av reservanterna mena, att man skall göra — så torde en lämplig sådan ämbetsbostad numera icke kunna erhållas för lägre pris än omkring 14,000 kronor.

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.
(Forts.)*

Nu säger man, att skall man kosta på våningen i Rosenbad en summa, som har beräknats till 18,000 kronor, och lägger till kostnad för värme, så kommer man upp till 20,000 å 21,000 kronor. Statsutskottet har emellertid för sin del ansett, att man bör kunna inskränka något på de av byggnadsstyrelsen ursprungligen föreslagna reparationerna i Rosenbad. Det är mycket sannolikt, att de beräknade 18,000 kronorna kunna komma att inskränka sig till en 14,000 å 15,000 kronor. Gör man då en jämförelse mellan dessa reparationskostnader och de hyresbelopp, som man skulle få betala för en ämbetsbostad på annat håll, så tror jag icke man med fog kan anse, att det föreliggande förslaget innebär något slöseri med statens medel.

Den anstalt, som nu disponerar bostadsvåningen i Rosenbad — märk väl, att det är en bostadsvåning alltjämt, en sådan med ett stort kök och serveringsrum, alltså lämplig för ämbetsbostad — betalar för densamma en årlig hyra för närvarande av 18,000 kronor. Det är icke alls säkert, att den hyran motsvarar ett vanligt hyresvärde. Staten skulle kanske under något år framåt få detta hyresbelopp; men det är icke omöjligt, att pensionsanstalten kan söka sig om efter andra och billigare lokaler. De lokaler, som pensionsanstalten nu skulle kunna få i det Preisiska huset, har byggnadsstyrelsen beräknat till en hyreskostnad av endast 12,000 kronor.

Jag vet icke anledningen till att herrar Olofsson i Digernäs och Anderson i Råstock kommit in på personalfrågan; men om det syftar till, att pensionsanstalten icke skulle kunna erhålla tillräckligt utrymme i det Preisiska huset, så ber jag få framhålla, att utrymmet där kommer att bestå av 16 rum och det kan ytterligare utökas med icke mindre än 4 rum, och sålunda kan givetvis därmed tillgodoses det behov, som utvecklingen av pensionsanstalten möjligen kommer att föra med sig.

Ja, herr talman, jag ber att få sluta med att rekommendera den av statsutskottet i huvudsak tillstyrkta kungl. propositionen i kammarens välvilja. Jag tror, att det förslag, som däri framlägges, under för handen varande omständigheter är det mest praktiska och lämpliga, som riksdagen kan antaga och som den också efter min mening borde antaga.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr statsrådet uppmanade oss reservanter att giva till känna, huru vi ville ordna det med frågan om hyresersättning, ifall reservationen antoges och med vilket belopp vi önskade att sådan ersättning skulle utgå. Det förvånar mig, att en sådan förfrågan kommer från herr statsrådet, ty i propositionen är det icke nämnt något om att det kräves ökning av hyresersättningen i den händelse den kungl. propositionen blir avslagen, och förslag bör väl komma från Kungl. Maj:t och icke från riksdagen. Det är riksdagen, som skall pröva framlagda förslag, och om vi icke vilja antaga ett förslag, får väl Kungl. Maj:t komma med ett annat.

Sedan säger herr statsrådet, att ifrågavarande lokal är lämpad såsom bostadslägenhet, då det där finnes ett stort kök med mera. Ja, detta var väl också fallet, när staten köpte fastigheten, men då sades det bestämt, att i stället för bostadsvåningar skulle fastigheten inrymma ämbetsvåningar och var synnerligen lämplig för ändamålet, särskilt som den låg i närheten av riksdagshuset. För övrigt tycker jag det är litet egendomligt, att ifrågavarande vå-

*Ang. vissa
ändringsar-
beten inom det
s. k. Preisiska
huset i Stock-
holm.*

ning om man skall tro vad här säges, icke gärna kan användas till annat ändamål än det Kungl. Maj:ts föreslår. Man läser ju dock dagligen i tidningarna, vilken nöd det är på bostadsmarknaden i Stockholm, men här tycks det finnas överflöd.

(Forts.)

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag vill gentemot herr Bengtsson i Norup framhålla, att om kammaren bifaller Kungl. Maj:ts eller statsutskottets förslag, så behövs det icke något förslag därutöver. När regeringen lagt fram ett förslag, som den anser vara riktigt och lämpligt, och reservanterna yrka avslag på detsamma, då åligger det enligt min mening reservanterna att lämna upplysning om, huru en lösning av frågan enligt deras mening skall vinnas.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag har redan i mitt första anförande sagt, att ett hyresbidrag å 9,600 kronor fortfarande bör utgå, och jag tror sålunda att reservanterna visat den väg, som man bör beträda.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Den landshövding, som nu skulle bo i Rosenbad, sitter väl inte i sjön, när han har 9,600 kronor i hyresbidrag. Detta är väl icke ett lågt belopp, och det är icke reservanternas mening, att han skall gå miste om detsamma — gärna för mig må man öka beloppet en smula. Men jag vill icke gå den väg, som Kungl. Maj:ts föreslagit.

Herr **Anderson** i Råstock: Nu äntligen ha vi fått herr Olofssons i Digernäs motiv klarlagda. Han är rädd för att landshövdingen skall ramla i sjön genom detta arrangemang.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Olofsson i Digernäs begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 73, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 19.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor samt i den vid sagda förordning fogade tulltaxa; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfrihet för cyanväte.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställts.

§ 20.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

*Ang.
en särskild
stämpelavgift
för vissa lyx-
varor.*

Därvid anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Denna fråga skall icke behöva taga många minuter av kammarens tid i anspråk, men jag skall be att få något motivera min reservation.

Jag har vid varje tillfälle föreliggande spørsmål tidigare varit uppe reserverat mig, emedan jag varit av den uppfattningen, att ifrågavarande skatt ger så ofantligt litet utbyte, kostar relativt mycket i indrivning och premierar den illojala handeln till förfång för den lojala. Det har visat sig, att det belopp, som inflyter genom skatten, gått ned från tidigare 66,800 kronor till nu endast 63,100 kronor. Det fordras för ändamålet 48 tillsyningsmän, som ha 10,650 kronor i arvode och i vissa fall därjämte resekostnads- och traktamentsersättning — den senare uppgår kanske icke till så stora belopp, därför att verksamhetsområdet är huvudsakligen Stockholm och Malmö. Jag vill också framhålla, att man icke ansett sig kunna belägga ifrågavarande skatteobjekt med tull, därför att det icke går att anordna en effektiv kontroll vid gränserna. Det är visserligen alltid givetvis tacknämligt att beskatta varor av detta slag, men praktiskt sett medför beskattningen endast olägenheter.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Röing: Herr talman! Jag befinner mig i den märkvärdiga situationen, att trots att jag helt och fullt gillar herr Lithanders uttalade åsikt, så nödgas jag dock yrka bifall till utskottets hemställan.

Vi ha för flera år sedan här i kammaren ingående diskuterat föreliggande fråga, och riksdagen har då uttalat sig för denna beskattning. Vid ett par riksdagar föreslog den Brantingska regeringen icke en förlängning av ifrågavarande skattelag, men riksdagen beslöt likväl att skatten i fortsättningen skulle utgå, trots att densamma, såsom herr Lithander påpekade, ger jämförelsevis små belopp. Då riksdagen år efter år uttalat, att riksdagen önskar en dylik beskattning, har majoriteten inom bevillningsutskottet icke ansett tillräckliga skäl föreligga att nu avstyrka propositionen.

Detta är även, herr talman, orsaken till, att jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

Härpå föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ytterligare anslag för utförande av en vattenanläggning vid Tumba bruk; och

nr 30, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt förre soldaten A. Ågren; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 22.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 443, inefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om förbud mot anordnande utan polismyndighets tillstånd av demonstrationståg m. m. på allmän plats å landsbygden; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt tredje tillfälliga utskott.

§ 23.

Upplästes en till kammaren inkommen, så lydande skrivelse:

Till riksdagens andra kammare.

Sedan jag, vid sammanräkning inför länsstyrelsen i Stockholms län den 19 mars detta år, förklarats vald till ledamot av riksdagens första kammare anhåller jag vördsamt att få avsäga mig uppdraget som ledamot av andra kammaren.

Stockholm den 23 mars 1926.

Per Henning Sjöblom.

Kammaren beslöt, med godkännande av den gjorda avsägelsen, att om den härigenom inom kammaren uppkomna ledigheten jämlikt § 28 riksdagsordningen hos Konungen göra anmälan; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivesförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

§ 24.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 104, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till folkskoleseminarierna;

nr 105, i anledning av väckta motioner angående förhandlingar mellan staten och Stockholms stad om nordöstra förortsbanans infart till staden;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kraftledningslånafonden m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 107, i anledning av riksdagens år 1925 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping; och

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny- och ombyggnader vid den Skytteanska lappfolkskolan i Tärna.

§ 25.

Till bordläggning anmälde:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om skivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av möjlighet för kyrkliga kommuner att införa kyrkofullmäktige m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån till aktiebolaget svenska Amerikalinjen för anskaffande av fartyg till uppehållande av bolagets regelbundna ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om kostnaden för förläggning av skeppsgossar till Nya Varvet;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av ökade förmåner åt personal, tjänstgörande å undervattensbåt;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående ersättningar åt vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen eller deras rättsinnehavare för förluster förorsakade i samband med tjänstgöring i Ryssland jämte en i ämnet väckt motion;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ansökningar av landsfiskalerna Gustaf Insulander och Emil Lundgren i fråga om ersättning för vissa belopp, som förskingrats av dem underlydande fjärdingsmän;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst vid de till finansdepartementet hörande ämbetsverk och kårer; och

nr 80, i anledning av väckta motioner beträffande Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fastighetstaxering år 1927 m. m.;

bevillningsutskottets

memorial, nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å fönsterglas; och

betänkande, nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i § 19 frihamnsförordningen;

andra lagutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckta motioner om förlängt anstånd med orduande av de i 31 och 33 §§ i lagen om fattigvården omförmälda anstalter; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av från första kammaren delgivet beslut rörande inom nämnda kammare väckt motion om rätt för befattningshavare i centrala ämbetsverk att överklaga tilldelad disciplinär varning; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående begränsning av gifta kvinnors innehav av statstjänst och allmänt uppdrag.

§ 26.

Justerades protokollsutdrag.

§ 27.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under 14	dagar	fr. o. m.	den 25	mars,
»	<i>Hansson</i> i Bäck	»	9	»	»	25 »
»	<i>Lilliecreutz</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Johansson</i> i Kälkebo	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lundén</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Brännström</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Jönsson</i> i Boa	»	14	»	»	25 »
»	<i>Johansson</i> i Uppmälby	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lindqvist</i> i Halmstad	»	14	»	»	25 »
»	<i>Isacsson</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Björk</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Pettersson</i> i Köping	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lundgren</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Morfeldt</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Sundström</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Petersson</i> i Broaryd	»	3	»	»	30 »
»	<i>Magnusson</i> i Tumhult	»	14	»	»	25 »
»	<i>Olsson</i> i Broddbo	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lithander</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Jansson</i> i Edsbäcken	»	13	»	»	25 »
»	<i>Björklund</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lovén</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Andersson</i> i Höör	»	14	»	»	25 »
»	<i>Olsson</i> i Ramsta	»	14	»	»	24 »
»	<i>Uddenberg</i> i Karlskoga	»	14	»	»	25 »
»	<i>Granath</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Johanson</i> i Hallagården	»	14	»	»	25 »
»	<i>Englund</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Smedh</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Mårtenson</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Brännberg</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>af Ekenstam</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lövgren</i> i Nyborg	»	14	»	»	25 »
»	<i>Nilsson</i> i Tånga	»	14	»	»	25 »
»	<i>Öhman</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Höglund</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Kloo</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Vahlstedt</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Andersson</i> i Falkenberg	»	14	»	»	24 »
»	<i>Blomquist</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Lindley</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Högström</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Gardell</i> i Stenstu	»	14	»	»	24 »
»	<i>Björkman</i>	»	14	»	»	25 »
»	<i>Anderson</i> i Linköping	»	14	»	»	25 »
»	<i>Lindberg</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Olsson</i> i Broberg	»	14	»	»	24 »
»	<i>Paulsen</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Törnkvist</i> i Bjuv	»	14	»	»	24 »
»	<i>Schill</i>	»	14	»	»	24 »
»	<i>Ros</i>	»	14	»	»	25 »

herr		under 14 dagar fr. o. m. den	25 mars,
	<i>Ödström</i>	» 14 » » »	24 »
»	<i>Sandberg</i>	» 14 » » »	24 »
»	<i>Olsson i Kalmar</i>	» 12 » » »	25 »
»	<i>Anderson i Råstock</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Johansson i Väby</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Bengtsson i Norup</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Nilsson i Hörby</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Hedlund i Häste</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Hedvall</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Olsson i Mellerud</i>	» 14 » » »	25 »
»	<i>Eklund</i>	» 6 » » »	1 april,
»	<i>Olsson i Berg</i>	» 14 » » »	24 mars,
»	<i>Ernfors</i>	» 14 » » »	24 »
»	<i>Pettersson i Lerbäcksbyn</i>	» 14 » » »	25 » och
»	<i>Törnkvist i Karlskrona</i>	» 14 » » »	24 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.